

16
2. B. V.
De

ALANDIA

DISSERTATIO ACADEMICA,
Cujus partem priorem
GEOGRAPHICAM

Ex suffragio Ampliff: Senat: Philos: Aboëns:
Sub moderamine
Viri Cl:

Mag. ALGOTHI A.
SCARIN,

Histor. & Phil. Pract. Prof. Reg. & Ord.
Publico examini submittit
Alumnus Regius,

LAURENTIUS O. HALLBORG
V-Gothus,

Ad diem 14. Martii MDCCXXX.
Horis locoque Solitis

~~~~~  
ABOÆ, exc. JOH. KIÄMPPE R. Acad. Typ.

S:æ R:æ Maj:tis  
Magna Fidei VIRO,  
REVERENDISSIMO in CHRISTO  
PATRI ac DOMINO,

**D<sup>N</sup>. LAURENTIO  
TAMMELIN,**

Diceceseos Aboënsis EPISCOPO emi-  
nentissimo, Regiæ ibidem Academiae  
PRO-CANCELLARIO magnificentis-  
simo, Consist. ecclesiastici PRÆSIDI  
Gravissimo,  
MÆCENATI MAGNO.

**N**on sine caussa, Reverendissime PATER, quot-  
quot in arctoe gentis Lyceo hocce studiis  
Musarum operamur, indigenæ & alienige-  
næ, publicis votis & acclamationibus privatam  
pietatem annectimus, TIBIq; Sacrorum nostro-  
rum Antistiti religiosissimo, literariæ penes nos  
rei auspicia gratulamur. Efflagitat a nobis offi-  
cium illud sollicita cura & benevolentia illa, quâ  
ut ecclesiasticæ pariter & literariæ reipublicæ com-  
moda

*moda cures, nulli parcis labori, nulla defatiga-  
ris arumna. Meretur summa & verbis vix ulli  
satis celebranda indulgentia TUA, quâ eorum,  
sine discrimine, civium spes atque fortunas pro-  
vehis, qui luci student & juventutis suæ otia,  
optimis artibus adâiscendis dicata, justis occu-  
pationibus dispungunt. Ego vero, cum ad offeren-  
dum TIBI, primitias hæc frugum, puta ingenii  
mei, per aliquor annos, in hoc bonarum artium  
seminario succrescentis, non alia re, quam sum-  
mæ benignitatis TUE admiratione excitatus sum,  
TUAM PATERNITATEM quoque rogatam volo,  
ut splendore atque auctoritate NOMINIS Tui pa-  
gellas hæc exornari sinas, measque patrio La-  
re destitutas spes, TUA adminiculante gratia at-  
que patrocínio, sustentent!*

REVERENDISSIME PATER  
EPISCOPE

TUUS

*Devotissimus Client*

LAUR. O. HALLBORG.

S:æ R:æ Maj:tis  
Magnæ Fidei VIRO,  
AULÆ REGIÆ CUBICULARIO,  
*Illustri ac Nobilissimo DOMINO,*

**D<sup>N</sup>. JOANNI  
HIERTA,**  
Mæcenati Optimo

**L**imina TUA, VIR NOBILISSIME, tanto  
majori gratiæ indulgentiæq; TUÆ fiducia, hu-  
milis mea Musa subit, quanto fulgentiores  
maximi favoris radios in paternam domum, te-  
nuissima sortis licet, meque ipsum, diu multum-  
que immittere dignatus es. Avis & Proavis ge-  
nerosam istam indolem TUAM deberi nullus du-  
bito, quâ humilia & TUA illustri condicione  
inferiora minime despicias. Actamen eximi-



am, ad naturalem ingenii TUI bonitatem, accessio-  
nem factam esse, postquam arumnas diuturnas  
captivitatis sustinuisti, ipse non invitus agnosces.  
Quamobrem etiam spero, in temeritatis aut arro-  
gantis suspicionem apud TE non facile deventu-  
rum memet, quod testande pietatis ergo, quā  
Nobilissimam Familiam TUAM tenerrimè prose-  
quor, specimen hocce studiorum meorum NOBI-  
LISSIMO NOMINI TUIO consecrare ausus sim.  
Rata me spes fovet, fore, quod etiam humillime TE-  
METrogatum volo, ut tenuissimas spes meas TUI,  
NOBILISSIME DOMINE, sub umbra favo-  
ris patrociniique tam diu adolescere patiaris, do-  
nec alio tempore maturiorem ex se frugem emit-  
tere possint. Vive interim splendor & decus gen-  
tis & familie TUÆ: Vive felix & magna, ad  
quæ virtus TUA TE evexit, Regalis aula munia  
diu incolumis sustine! Hac summa votorum est

NOBILISSIMI Nominis TUI

Humillimi Cultoris

LAUR. O. HALLBORG.

*Generoso ac Nobilissimo VIRO,*  
**Dn. CAROLO GUSTAVO**  
**ROSENMULLER,**

**Militiæ pedestris Helsingicæ CAPITANEO**  
**strenuissimo, literis atque armis perin-**  
**de incluto,**

**Patrono ac nutritio propensissimo.**

*Admodum Reverendo, Claris-*  
**Mag. NICOLAO MATHESIO,**  
**in Pyhäjoki O. Botniæ PASTORI & circum-**  
**jacentis contractus PRÆPOSITO**  
**accuratissimo,**

*Nutritio nuper atque Patrono æstumatissimo,*

**Dn. ANDRÆ BERGLIN,**  
**PASTORI in Sool V-Gothia, ætate, doctri-**  
**na & vitæ integritate inprimis vencia-**  
**bili, evergetæ exoptatissimo.**

**Q***uoniam vestra, Generose, Admod. Reverendi &*  
*voris documenta memori recondam pectore,*  
*mibi præstitui, ut eandem claris Nominibus*  
*qualecunque offerrem dedicaremque. præsertim quoniam*  
*prorsus deneget. Summum orbis Rectorem*  
*publicæ emolumentum, in Vestri Vestrorumque com-*  
*Nominum*

*Observantissimus*

**LAUR. O.**

*Admodum Reverendo atque Praclarissimo*  
*VIRO,*

Mag. ANDREÆ FÆGERSTEN,  
Eccles. Mariæstad. in V-Gothia, PASTORI  
& adjacentis districtus PRÆPOSITO gra-  
vissimo, ut olim Nutritio, ita patrono o-  
ptimo, liberalissimo

*simis atque Doctissimis VIRIS,*

Mag. SAMUELI KIELLIN,  
PASTORI in Sund Alandiæ vigilantissimo,  
Fautori multis nominibus suspiciendo.

Dn. LAURENTIO RIMPE/  
PASTORI in Närke V-Goth. meritis-  
simo, Fautori ac evergetæ multis nomini-  
bus honorando.

*Clarissimi Viri, eximia in me benevolentia & fa-  
opella præsentis finem fructumque hunc in primis  
vestris, in venerabunda mentis tesseram & pignus  
gratiæ referendæ facultatem sortis tenuitas  
assiduus supplex venerabor precibus, ut in reipu-  
moda multa, felices vitæ filum ducatis diutissimè.  
Vestrorum*

*Cultor*

HALLBORG.

Minom Högårade Färe Fader,  
D O S S O N S O N

Hvad är hwar med, min käre Far,  
Jag må Er kärlek prisa,  
Som sen jag född, i all min bar  
Mig godt otaligt wisat.  
När Kriget gjorde pungen reen  
Och wiserhuset tände,  
Hwad öfrigt sans Krigsknechten seen  
I sine rånklar gjömdre.  
Hur ofta enda kakan då  
För mig I aldrig spara,  
Men låt ock nögder henne gå  
I matsäcken åt Stara?  
Så godt mot mig Ert hierta war,  
Så kärlig Er åhåga,  
Att aldrig all min lefnads bar  
Jag den kan råglig låsra.  
Uch huru swårt i ungdoms bar,  
Förren åhren sig insinna,  
Att förmon af en trogen Far  
Rätt kunna eftersinna.  
Jag stattar thy mig lycklig, som  
Min Far så länge niutit,  
Att före än döden millan kom,  
Jag fått min räkning slutit,  
Om icke mer, doch wisa prof  
Hur' jag är sinnad möta  
Er godhet'aen, om giörs behof,  
När åldren Er tilspöter.  
Lef medlertid rätt wäl förnögd,  
I ro och alsköns trefnad,  
Tills Gud han gör i himmelshögd  
Godt slut på Eder lefnad!

Min Högårade Faders tydligste Son  
LAUK. O. HALLBORG.





I. N. 3.

CAPIT I. PROOEMIALE.

- § I. De patriæ historia eminentiâ.  
§ II. Quæstionem de origine insularum  
mouet.  
§ III. Multas in *E* post diluvium natas  
esse con edit.  
§ IV. Primum tamen illarum ortum ad  
creationem universi refert.  
§ V. Speciatim de Alandiæ origine agit.

§. I.



U T historiæ in uni-  
versum omnis exi-  
mia est apud eru-  
ditos æstimatio; i-  
ta patriæ añalium,  
& quæ in illis occurrunt memora-  
bilia, investigatio, civium opti-  
mo



mo cuique tantò magis curæ cordique esse debet, quantò ad officium pertinet magis, sua quam aliena colere & curare. Evadit autem, tam imperantium quam universorum civium intuitu, omnium oculis tantò conspectior gentis cuiusvis gloria, quantò virtutis & prudentiæ suæ radios quaquavorsum latius diffuderit, aliisque ad strenuè & cum virtute agendum, faces longe lateque splendentes prætulero. Ne quid de Romanis & Græcis ceterisque gentibus dicam, quarum in luce literarum & exemplum orbis, res gestæ diu eminent. Est aliquid penetralia utriusque hujus gentis excussisse & traductiones coloniarum, quas per omnes orbis plagas fecerunt, per censere posse. Adeò tamen ad nostræ gentis & regionis, quæ ceteras antevertere debet humanas caritates, gloriam non pertinebit, illas sollicitè indagasse antiquitates, quam

quam si *Scythicas*, aut si mavis, *Scandianas* evolverimus, & in vestigia, quæ sui olim status istæ gentes reliquere, inquisiverimus diligentius. Pandit illud studii genus non originem modo fontesque multarum vocum & formularum, quarum in legibus vetustis patriæ crebra mentio injicitur, sed & consuetudinum, rituum atque superstitionum, quæ in moribus hominum, præcipuè plebejorum etiam hujus ævi, regnant, & quarum ex suis incunabulis propagationem deducere posse, quisque non degener civis *Svecanus* sibi peræquè gloriosum existimabit, ac si gentium ceterarum ritus ac ceremonias veteres ad ungvem edidicerit. Quin efficit, *Conringio* teste atque censore, antiqui ævi notitia, modo, ut reipublicæ bonis quibusdam institutis, quæ apud imperitos novitatis forte accusantur, prodita justa sua antiquitate, auctoritas conservetur;

4  
modo ut reipublicæ mutata â pri-  
stino facies eo rectius appareat:  
imò ut bona malaq; omnium tem-  
porum facta collatione, quam pe-  
nitissimè intelligantur., Sunt, non  
nego, exterorum plurimi, qui ut  
*ingenium Philosophicum* nostri seculi  
*septentrionalibus* per omnia invident;  
ita barbariei, & nescio quarum  
non anilium nugarum, omnem  
gentis nostræ veterem historiam  
insimulare non dubitant. Aspera  
& immitis censura illa quidem. Ve-  
rum qui ad aliqualem patriæ, & in  
illa veterum memorabilium noti-  
tiam, ipsi non nisi serò eniti potui-  
mus, exteris, si rem recte æsti-  
maverimus, non justam indignandi  
causam habebimus, si hac quidem  
parte veri ignorantiam & præjudi-  
catas opiniones illi neque nisi ægre  
superare possint, supercilium mo-  
do absit caperatum nonnullorum,  
præsertim Romanæ Themidos sa-  
cerdotium profitentium, qui post-  
quam

quam, velites inter Romanæ curiæ,  
olim immediatum *post principia* gra-  
dum obtinuere, eandem sibi hodie  
in omnem jurisprudentiam & cete-  
ras reipubl. literariæ partes, quam  
olim Paullus pontifex, dictaturam  
non raro assumunt; quippe de quo  
constat, quod ultra fori Romani tri-  
cas porrectam scientiam omnem  
humanam, & quæ inter humaniora  
studia eminere solet, vetustatis pe-  
ritiam, utpote dominationi ecclesi-  
asticæ non admodum velificantem,  
prorsus excommunicavit. In-  
terim ne ignorantiam rerum *Sueo-*  
*Gothicarum* & perversam de illis sen-  
tiendi libidinem exteris promiscuè  
omnibus affricare velle videamur,  
a re præsentī non alienum erit, e-  
orum de institutis majorum no-  
strorum adducere testimonia, qui  
a studio partium, non dicam invi-  
dia & livore, longissimè absunt.  
*Nullius gentis strenuitas ita se regnis*  
*& imperiis objecit, sicut Gothorum; ver-*  
ba



ba sunt Alphonſi de Carthagena (a) Neque gens eſt, teſte Bertio (b), quæ certiora habeat altioraque ſue antiquitatis documenta, quam natio Gothorum. Perbæzatus ſum, inquit Hubertus Langvetus (c), pleraſque orbis Chriſtiani provincias, ſed nullius itineris mihi jucundior recordatio, quam illius, quod ad ultimum ſeptentrionem ſuſcepi; Multa enim ibi vidi, quæ nemo in noſtris regionibus me docere potuiſſet, nec etiam credidiſſem, ſi ex alio audiviſſem. Quid multa? Cum habeat in ſe illud omnis hiſtoria, præſertim patria, ut nixam majorum titulis poſteritatem non invitet ſolum ad rectè factorum æmulationem, ſed etiam accendat ad noſcendam penitus liberandamque pro virili nobilitatem originis ſuæ ab obtreccionibus malevolorum, meam elegantioribus ingeniis

---

(a) In hiſt. de Reg. Hiſpan. c. 6. (b) Libr. I. de German. c. 16. (c) Epiſt. 6.



niis non displicituram operam con-  
 fido, qui in elaborando argumen-  
 to patriæ historiæ, tractationis a  
 nemine, quod sciam, antea ten-  
 tatæ, diligentiam collocare malui,  
 quam alienæ industriæ spolia toties  
 totiesque refigere. Certant invi-  
 cem literatæ patriæ cives, nullo  
 professionis aut vitæ instituti ser-  
 vato discrimine, quis hujus, quis al-  
 lius *Scandianæ* gentis coloniam,  
 longinquas sedes & fortia apud ex-  
 teros gesta recenseat. Mihi *Alan-*  
*diæ* memorabilia præ ceteris arri-  
 dere cœperunt, in quibus deline-  
 andis meum otium literarium in-  
 famerem. Scopulos inter, spem  
 puta atque metum, non nego, diu  
 multumque suspensum hæsisse ani-  
 mum meum, antequam laborem  
 humeris exciperem, præsertim in-  
 strumentis literariis, ad emetien-  
 dam æquoris incogniti vastitatem,  
 omnibus ferè deficientibus. Sed  
 vicit tandem hunc æstum juvenilis  
 in-

ingenii pertinacia, præsertim verò  
 Celeberrimi PRÆSIDIS auctoritas,  
 cujus in suppeditandis iis, quæ præ-  
 sentis negotii fuerunt, operam adeò  
 facilem & benignam expertus sum,  
 ut sine eâdem periisse & in irritum  
 recidisse conatum omnem meum,  
 non invitus agnoscam. Hisce me-  
 is cœptis si juxta adspirare velis tu-  
 am benevolentiaë auram, Lector  
 Candide, insulæ nostræ, quæ for-  
 mam hodiernam, brevem descripti-  
 onem præmittam; quo factò, ori-  
 ginem & mores gentis ejusq; insti-  
 tuta cum civilia tum quoque ec-  
 clesiastica, cum ceteris memorabili-  
 bus, si volet Deus, percensere  
 constitui.

§. 2.

**A**Ntequam verò ad *Alandiam*, in  
 umbilico maris *Baltici* sitam  
 insulam, ratem propius admovero,  
 vastitati me illius maris prius com-  
 mittere in animum induxi, visis-  
 que

que terris, quib<sup>9</sup>, ceu unionibus, undequaque distinguitur, inquirere unde hæc nostra insula, ceteræque per immensum pelagus, per maria & lacus, ingenti numero dispersæ, originem habeant? Cujus tantæ quæstionis pondus licet non nisi trepidantes excipere audeant humeri imbecilliores, præsertim cum sententiæ, quæ mihi visa est probabilissima, paratissimos noverim adversarios, *Burnetium, Wulferum* aliosque; argumentis tamen, quæ mihi potiora visa sunt, brevissime me expediam.

§. 3.

**N**ON universale solum diluvium ad inducendum terraqueo globo ejusque externæ superficiei varias mutationes plurimum valuisse concedo. Sed etiam ex particularibus causis, utpote internæ œconomiae dissidiis perpetuaque elementorum pugna, tellurem insignes

gnes sæpe, ut sunt sublunaria minus constantia, passam esse μεταμορφώσεως, experientia testatur & rerum naturalium annales comprobant. Ne quid dicam de exsiccationibus mari factis, æstuantisque Oceani irruptionibus, quæ alibi terræ prominentiæ dissectæ, depressioraque loca obtecta, alibi montium juga, iisque subjectæ planities, subsidentibus æquis, animalium & plantarum receptacula facta sunt. Quin & ex aggestione arenæ, sabuli, limi & argillæ alicubi in ipso maris fundo subsidentium, & sensim incrementa capientium, quandoque generatas esse insulas hodieque generari constat. De quibus egregie Poëta (a)

*Vidi ego quod fuerat quondam solidissima  
tellus*

*Esse fretum; vidi factas ex æquore terras,  
Et procul in pelago conchæ jacuere marine;  
Et*

---

(a) Ovid. Metamorph. libr. I.



*Et vetus inventa est, in montibus anchora  
summis;*

*Quodq; fuit campus vallē decursus aquarum  
Fecit, & illuvie mons est deductus in aequor.*

Ex motu terræ & in illa superfice  
distractione, aliisque caussis, insu-  
las emergere solere non rarò, quæ  
natantes dicuntur, illorum nos do-  
cet industria, quibus interiora na-  
turæ perlustrandi negotium datum  
est (b). Immo, & operâ humanâ  
formari nonnunquam insulas haud  
impossibile esse, tralatitium est, (c)  
quamvis de naturæ ista æmula-  
tione, plerumque in vanum re-  
cidente, irriti conatus Neconis,  
Nero-

---

(b) *Seneca Nat. Quæst. 3. 25.* (c) *Sialandiana*  
primariam Danie insulam Gothiæ olim ad-  
hæsisse operaque femine præstigiatrix ut  
& gigantum filiorum labore aratro admo-  
torum, à continente separatam olim fuisse  
ex *Edde Mythologia* narrat Cl. Stephani-  
us in notis ad *Saxon. Gram.*



*Neronis & Hispanorum* abunde testentur. Unde proverbium: Isthmum perfodere, pro rem impossibilem conari, increbuisse novimus. (d)

## §. 4

**I**Nterim insularum quam plurimarum, præsertim majorum ad omnium rerum creatarum commune principiū, creationem mundi puta, referri oportere originem, penitus persvasus statuo. Cum enim terra centrum audiat (a), cui non imæ solum montium radices cum reliquis late patentis & in globum constipatæ telluris partibus infixæ constant, sed cui etiam circumfusæ aquarum moles a prima creatione innituntur; ulla vix ratio patet, quare non insulis eandem cum terra,

---

(d) vid. *Georg. Horn. Arca Noë* p. 28.

(a) vid. *enarrat. B. Lutheri in Genes. Cap. I. v. 9.*

ra, cujus partes sunt, uti indolem  
& naturam, ita quoque originem  
tribuamus. Et quia insulæ & mon-  
tes non mera agglutinamenta ter-  
ræ, sed veræ ejusdem partes sunt,  
quæ possunt non cum ipso toto si-  
mul quoque esse creatæ? Cum, in-  
quam, montes & rupes, illa tel-  
luris vincula, & intumescantium  
repagula fluctuum, protendantur  
ad ipsum plerumque abyssi fundum,  
quod ex scopulis litoralibus, ex  
mineris & metallis, quæ ex ipsis  
visceribus insularum subterraneis  
passim erui solent, abunde patet;  
quæ potest illa cum veritate concili-  
ari hypothesis, quæ vallium & in-  
sularum & montium eminentias  
depressionesque unice diluvio debe-  
ri, & ex pulvinis, sabulo & sabur-  
ra in profundo pelago contumula-  
tis consolidatisque coaluisse con-  
tendit? Cum doceat experientia o-  
mni sua violentia in iisdem, puta,  
rupibus destruendis. nihil prope-  
mo-

modum efficere posse Oceanum, cujus eam alioquin indolem esse novimus, ut quas hac tempestate in fundo maris fecit variarum rerum congeries, easdem, alio spirante vento, iterum iterumque dissipare soleat. Meminit in histor. sua nat. *PLINIUS pulveris* cujusdam *Phaeolani*, ejus virtutis atque indolis, ut mixtum sabulo & fluctibus<sup>9</sup>mersum, in lapidem illico coagmentetur. Ex ejusmodi unctuofo pulvere, ceu calce tenacissima & denique arena, intervenientibus aquis, an montium moles, tam quæ superne eminent, quam quæ in ipsis visceribus, insulari terræ, ne a fluctibus absorbeatur, repaguli instar sunt, coaluerint, illi judicent, qui insulas, & quibus illæ componuntur, partes, orbi recens nato coevas esse negant. Nobis, donec de pulveris hujus incredibili virtute certiora edocti fuerimus, magis credibile videtur, insularum terras, in tan-

tam

tam planitiem extensas, antra demum & fodinas, mineralium metallorumque copiâ refertas, temeraria variarum particularum con-  
gestionem minimè concrevisse. Neque probabile est, insulas, cum primis in vasto Oceano remotissimas, undarum impetu & crebrâ allisione a continenti olim sua divulsas fuisse, cum eas inter & proximam terram, magna undarum abyssus & inexploratae altitudinis mare interjaceat. Et cujus vehementiâ furentis, insularum partes, quæ supersunt, brevi exederentur penitus, si hunc in genere modum producendae pariterque abolendae insulae, ab exordio iniisset natura. Quod si igitur neque concursu variarum rerum, quas ultrò citroque vehit & transmovet Oceanus, coa-  
luerint insulae, nedum montes earundem, adversus furentes undas eminentia claustra lapidea; quin immo, undarum marinarum assiduis  
alli.



allisionibus continens solum adhuc neque transfretatum & ab invicem divulsum sit (de insulis humana industria factis nunc non loquimur) Necessario ut vero simillimum sequitur, sapientissimum mundi Condito rem, intra hexaëmeron creationis, quo res omnes perfectissimo opere produxit, inprimis illa die, quâ maria a terra sejunxit, & aqvis certos limites posuit, insulas etiam, fixarum gemmarum instar auro inclusarum, circa orbem dispersisse. Quarum admirandum opificium & commodum situm non minus certè ad obtinendos creationis fines valere notum est, quam vel continentem vel Oceanum.

## §. 5.

**N**Ostram insulam quod attinet, licet prostant annalium fide exempla plurima locorum & regionum, intersecantibus aqvis, a continente sua olim divulsarum, de illa



la tamen adferere nulli dubitamus, quod ab orbe condito, hujus superficies cum terra fixa atq; sicca *Scandinavia Sæthica* naturaliter nunquā cohaeserit. Non solum, quod ab illa longius remota sit, scopulisque ceu munimentis, amplius centum cubitos supra aquam eminentibus identidem cincta; neq; historia ulla factae a reliquo corpore alienationis hujus membri, tempora certa signet; sed imprimis ideo, quod eadem perpetuō durante *naturæ* vi & indole, ita quidem non *nostræ Alandiae* modò multa, sed & alia plurima loca, quæ *continentis* sunt maritima, assilientibus magna mole undis, dudum elisa & maris in abyssum conversa fuissent. cum tamen contrariam plane naturam esse locorum ad aquilonem maritimorum, experientia plus satis ostendat. Adeò enim non impetu & mole irruentis maris eluuntur, ut maris spatia potius in an-

B

gusti-

gustiores alveum quotannis coërescantur, & quæ mari merse modo fuere loca, mansiones animalibus hominibusque hodiè præstent gratissimas. Testantur de augustiore isthoc *Cereris* atque *Floræ* per *Tritonia* regna triumpho, unci & annuli ferrei, pro retinendis navibus, in montibus a mari remotioribus, et jamnum conspicui, testantur nomina sinuum maritimorum in agris & campis hodie residua. Quin, nostræ insulæ pro suis dilatandis finibus, eundem neque frustraneum fuisse conatum, ocularis experientia plus satis indicat. Neque enim rivorum & fretorum modo, subsidente magis magisque mari, plurimis in locis humor omnis exhaustus est, sed & littora, in modum *Sæthicorum* (a) & *Fennicorum* (b).  
ex

---

(a) *Conf. Rudb. Atl. Tom. I. 7. p. 175. Arenii Diss. de Fierdb. p. 112. sequ. Acta lit. Upsal. I. p. 195. item Urban. Hiernes åne ledning och svar til åtskilliga bergar-*

exsiccata ad plurium sæpe ulnarum perpendiculum, ita ut, quæ olim navigiorum transtris, excipiendisqve piscium vernalibus comitiis illustria fuere freta, illa hodie segetibus & plantis diversorum generum passim efflorescant.

B 2

CAP.

ters angifwande p. 100. Ut mångestådes här wid östersjön stiepswraf, anklar och åtskillige an dre teñ finnas, witznar oselbart, at ther tilförene varit mycket och diupt watn, samt at östersjön fordomtid varit mera innesluten. Men sedan then efter hand hint at utbryta, ehwad thet skiedt wid Belt, Medelfart eller elliest: så har then, sedan watnet fått friare loop, alt mer och mer blifwit sänckt til then högd, som han nu är. *Hæc est Illustris Hierneri de majore olim Baltici maris altitudine conjectura, sed quæ nostratibus non omnibus peræque sese probat, præsertim iis, qui metamorphosin illam maris atque terræ meatuum subterraneorum hac boreali pla-*

gâ factis obstructionibus deberi, ingeniose fingunt.

(b) *Fenningiæ hodierna, in ceteris maritimis locis, Vexionio teste, desolata urbs Vlistarâ seu Bahnaþhlâ, hodie Ulfshy prope Biörneburgum. quo loci jam arbores & prata virent, ubi olim navigiis transitus patuit. Vexion: descr: Sveth. VII. 73.*

## CAPUT II. ETYMOLOGICUM.

- §. I. *Alandiæ étouev inquirendum proponit.*
- §. II. *Diversas exterorum sententias adducit.*
- §. III. *In lingua Sweo-Gothica querit.*
- §. IV. *Homonyma nonnulla addit.*

§. I.

**A**Landiam verò, insularum Scandiae ocellum, & gentium, quas illa genuit, coloniâ olim celebrem, dum levi, quod dicitur, penicillo adumbrare aggredimur, a vocis Alan-



*Alandia* ἰτέμω ut incipiamus, ratio methodi jubet. Cujus investigandi riteque explicandi tanto major est difficultas, quantò plura eruditorum circa nomen *Alandia* sententiarum divortia occurrunt. Cumque palam nota res sit, de originibus vocum non magis convenire solere eruditos, quam de gustibus delicatioris palati convivas, ne meo quantillo judicio plus satis tribuere velle videar, varias variorum recensebo opiniones, & demum, quæ se mihi maxima probabilitate commendet, significabo.

## §. 2.

SUnt, quibus *Alandia* & ab illa *Alani* nomen sortiti videntur ab *alis*, ita ut, quemadmodum turmæ sociorum auxiliatrices in castris *Romanorum*, sic nostri quoque, quod in *alis Gothorum* pugnarint, *Alani* sint cognominati. *Dionysius* ἀλυσήτας ἀλάνες, robustos oberrantes, ab

ἀλαῖομαι vagus sum, denominatos  
 vult (a); quod *Alani* cum *Gothis* e  
*Scandia* egressi, sine certa sede diu  
 circumvagati sint. Verum frustra  
 in *Grecia* *Elatioq;* natales vocis quæ-  
 siveris, quos *Gothia* sibi vindicat.  
 Illa enim admissa vocis originatio-  
 ne, *Alanorum* nomine venirent *Scy-  
 thica* gentes tantum non omnes,  
 quæ patriae solo egressæ, diu in-  
 certis sedibus ultrò citroque vaga-  
 tæ sunt, antequam proprium &  
 perpetuum apud exteros larem in-  
 venire. *Conradus Gesnerus* in *Ono-  
 mastico*, ut ceteros taceam, *A-  
 lanos* ab *Alano Scythie* fluvio dictos  
 censet. Cum verò doceat infinitis  
 exemplis munita experientia, in  
 imponendo regioni aut genti ali-  
 cui nomine, denominationem a po-  
 tiori regulariter fieri solere, adeoq;  
 semper tere a domino proprietatem

---

(a) citat. a Bazio in *Invent. Eccl.* p. 22.

tem potius, quam a proprietate dominum fuisse nuncupatum; inde etiam ab *Alanis* fluvium hunc *Scythicum* rectius, quam a fluvio *Alanos* dictos censeo. Quod enim factum fuit *Iberia Hispanica*, postquam *Alanorum* iugum pati coepit, ut *Goth-Alania*, non verò a subjugata provincia, *Iberi*, victores *Gothi* & *Alani* dici coeperint; idem sine dubio fluminis illius *Scythici* quoque, ad quod victores diu confederant *Alani*. Videlicet, ne labentibus seculis, migrationum in externos susceptarum omnis periret memoria, superatis regionibus atque locis patria sæpè nomina imposuerunt. *Alanos* item ex montium in *Scythia* appellatione cognominatos putat *Ammianus Marcellinus* (b); At qui aliter sentire potuit, qui patriam eorum nullam præter *Scythie* solitudines novit? Moras mihi neque nectent, qui ab  
*Alan*

---

(b) *Libr. 31.*

*Alan* vel *Alain*, communi multorum *Britanniae* principum nomine, vel ab *alen* / *Teutonico* vocabulo, quod universitatem olim notavit, (c) *Alanis* nomen impositum conjecturare volunt. E penu enim *Gothicae* linguae vocis origo omnino deprecanda est.

## §. 3.

**D**UOS ecclesiasticae dignitatis *A-*  
*landiae* viros ad se perscripsisse memorat Doct. P. Bång (a), constanti traditione apud ipsos ferri, reginam priscis temporibus ad *A-*  
*landiae* litora e navi periclitantem saepius ingeminasse *ā land* / *ā land* / & ex isto casu quoque terrae nomen impositum fuisse. Verum proximè hanc fabulis accedere narrationem quisque videt, qui diph-

ton-

---

(c) *Læsch. Celt. Liter. p. 27. & 29.*

(a) *Hist. Eccl. libr. 6. Cap. 19. hypomn.*



congum à, acclamationis loco interjectam, nullum in vetere lingua usum, ne dum *Runico*, ut dicitur, *alphabeto* locum obtinuisse novit. Casu multas sæpe Oceani insulas detectas esse, non negamus: sed quas primi inventoris nomine potius, quam vulgari quacunque nil significativa appellatione nuncupatas fuisse, vel solum *Americæ* nomen hodiernum evincit. Insulam nostram si princeps femina primum occupaverit, cur non ab ipsa potius, quam voce, maris inter ærumnas temerè prolatâ, denominationem acceperit, non video. inprimis cum ad rei gestæ gloriam & perpetuitatem, illud terræ novæ impositum nomen multo magis spectasset. Nisi concesserit quis insulam multo ante suos habuisse colonos, eosque a litore excipientes fortè flebilem periclitantis vocem, arripuisse occasionem veteris abrogandi & cum hoc novo

no-

nomine iterum permutandi. Verum aliter multò rem se habere, neque nisi destructa penitus vetere proprietate & titulo habendi, aliud quodcunq; novum nomen induere solere terras ab alio occupatas, notissimo notius est. Qvin & suas quoque D. Bång (b) conjecturas addit, & vel ab *ål* / *angue* & *land* / *terra*, vel ab *å* & *land*, juxta phrasin, *sättia en å land* / *exponere aliquem in terram*, vel ab *elend* / *alce*, Germanis olim nuncupatam existimat, quippe ibi alces suas habentibus. Verum præterquam quod denominationes hæ nimis sunt distortæ, ignorantur insuper omnino patriæ annalibus illa tempora, quæ pro custodiendis feris illis nobilioribus, Germanis servierit *Alandia*. Propius a scopo recedit illorum conjectura, qui vel ab *Atlandia Sveonia* maritimæ prisco

CO.

---

(b) *ibid. libr 6. Cap. 19. §. 1.*

cognomine, vel *Aas*, quod lingua vetere Gothica divinum significat, & quo nomine *Odinum* ex *Asia* adventantem κατ' ἰξουήν, comites verò *Asas* appellarunt *Scandiani*, (c), dictam volunt modo *Alaniam*, quasi *Asataniam* (d), modò *Atlandiam*, h. e. minorem *Atlandiam*, puta *Sveonum* in *Botnico*, perinde atque *Gothlandia* majorum in *Baltico* mari *Gothorum* coloniam. (e) Alii deni-

---

(c) *Sheringb. de orig. Anglor. c. 13. p. 277.*

(d) *Cl. Lundius* certe huic in notis ad *E. L. Upland. conjectura* locum dedit, ita differens: Sicut a *Fan.* h. e. *Odin*, viro-  
rum & prædiorum vetustissima nomina sunt desumta, utpote: *Faneas*, *Fanô*, *Fanetomta*, *Fanetuna*, ita etiam ab *Odini* præcipuo nomine *As*, centumpagorum, parœciarum, aquarum, insularum, vicorum, prædiorumque promanant appellationes: *Asunda*, *Asbo*, *Asgard* &c.

(e) *Prostant multa alia de Alandia* ἐρύμας

niqve ex *Ma* voce, aquam deno-  
tante, *Alaland* h. e. *in salo terram*,  
veteribus *Scythis* insulam nuncu-  
patam volunt. Ea quæ conjectura,  
licet *Mathematica* magis, quam  
ceteræ non nitatur demonstratio-  
ne, vero simillimam tamen nemo  
non agnoscet, quisquis pondera  
singularum judicio diligente libra-  
verit. Neque enim *Gothica* lingua  
modò flumina quæcunque *Mar*/ho-  
die

---

*conjectura: quas inter recenseri saltem  
meretur, quæ ex Ador, aquatili ave in  
fretis Alandiae frequentissimâ, insulam  
vult appellatam. Verum cum hæ aves li-  
toribus Botnici maris ceteris quoque cre-  
brò infideant sub eodem nomine Mar;  
alibi verò, puta Olandis, Grafsås appel-  
lari solitæ, non aves hæc insulæ nomen  
dedisse, sed situm potius indolemque a-  
quis imminentem, cum insulæ tum quoque  
ævi denominandæ occasionem præbuisse,  
quisque videt.*



die *Nar* / i. e. aquarum receptacula, vulgò appellari solent, sed & ceteris orbis partibus, coloniis *Gothorum* frequentatis, urbium & regionum denominationes, hac in fine adjecta voculâ, indolem & situm, quo inprimis commendari merentur, indicant. Sic non in Germania modò *Hanâ* / *Betâ* / *Gustrâ* / *Nasâ* & innumera alia vulgo nota sunt, fluvio aut mari finitima loca: Verum in hac quoq; nostra *Fennigia*, lingua licet ab illa, quæ trans mare obtinet, diffideat quam maximè; nomenclaturam locorum ecclesiasticam illam tamen, quæ post introductum a *Suethis* imperium & religionem invaluit, in terminatione parochiarum, quæ aquis adjacent, rationem modò memoratam, legis instar, perpetuò ferè servare videmus (f).

Quid?

---

(f) e. g. *Ålbo*, *Wirmå*, *Wemå*, *Kimitå*, *Kimitå*, *Korpå*, *Nagå*, *Lundå* &c.

Quid? quod hodierna vernacula *Wädet* / ventum a mari spirantem appellari novimus. quemadmodum *Låland* / communi vocabulo, venire solet malacia partium litoralium, quæ montium aut silvarum inter-ventu, tempestatibus ab alto spirantibus adeò non sunt obnoxia. Ecclesiæ verò *Låland* insulæ hujus, hodiè *Låmland* / situs serenus & furenti *Neptuno* quasi subductus, an appellationi olim locum dederit, illis, qui in investigandis nominum priorum etymologiis me sagaciores sunt, judicandum relinquo (g).

---

(g) In confinio *Alvastrensis* monasterii apud *O-Gothos* celebris mons est *Umberg* : quem a subjecti lacus *Vetteri* undis, rupem non rarò obruere minitantibus, *Umberg* olim dictum fuisse; literamque in interpolatam, scribendi & loquendi vicissitudini recentiorum temporum deberi credibile est omnino.

## §. 4.

**P**Ræter insulam hanc nostram  
 ( de *Gialand Baltici* freti ne  
 quid dicam, si non literas sed signi-  
 ficationem spectemus, ejusdem pla-  
 ne appellationis) ditionis *Uplandicæ*  
 pars quædam seu parochia est, e-  
 odem insignita nomine ( *a* ) quam  
 recentiore ( utpote in mediterræ-  
 neis sitam ) & veteris hujus coloni-  
 am, eodem jure quis dixerit, quo  
 intra *Svethiam* loca varia, quæcun-  
 que gentis diversæ nomen gerunt,  
*Ginspång / Ginafer / Ginneden / &*  
*Ginrödian /* silvestris *Vest-Gothia* tra-  
 ctus, de primis conditoribus suis  
 testari non facile dubitaverit quis-  
 quam. In ipsa urbe domina, vicus  
 inter nobiliores numeratur *Ålandz-*  
*gatur*

---

( *a* ) In *Angermannia* quoque prædium *Å-*  
*land* cum cognomine fluvio *Ålandzån*,  
 situm esse testatur *Cl. Ström in Dissert.*  
*de Angerm. p. 13.*

gatum / sine dubio, a cive olim suo non incelebri, ex *Alandia* oriundo cognominata, qui vel ipse primum eodem loci confedit, & plateæ condendæ multum operis insumsit, vel diverforium populare (quod magis credibile videtur) adventantibus e patria communi hospitibus olim præstitit. Denique huic *Alanorum* voci affinem nonnulli volunt *Roslagorum* appellationem, quasi *Rossalani* dicti olim fuerint, seu *Alani* in illis veterum migrationibus equestrem sequuti militiam. *Ros* enim *Gothis* olim, hodie etiam *Germanis* equum significat (b); sed rectius *Roslag* a *ro* / remos ducere & *lag* societate, componi docent Celeberr. *Rudbeckius* (c) & *Loccenius*. (d) *Rossalani* autem, quorum frequens

---

(b) *vid. cit. antea Bazius p. 21.* (c) *Atl. Tom. I. p. 273.* (d) *in Lexic. jur. Sueo-Gothici.*



quens apud scriptores mentio fit, sunt *Alani* nostri in exteris regionibus *Rossis Scythis* mixti, *Henrico Brennero*, viro clarissimo, qui in illis longinquis *Scytharum* sedibus diu versatus est, expertæ fidei teste atque censore (e).

(e) in not. ad Mos. Arm. p. 87.

### CAPUT III. GEOGRAPHICUM.

§. I. De situ & divisione *Alandia* in genere agit.

§. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. & IX. situm cujusvis ecclesiæ, & quæ hodie prostant in unaquaque, notabilia, enarrant.

§. X. Portus *Alandia* nobiliores recenset.

§. XI. & XII. Fertilitatem ceteraque bona *Alandia*, & hujus ævi demum vicissitudinem perstringunt.

§. I.

**A**landia in mari Baltico *Svetbi-*  
am inter & hodiernam *Fennin-*  
C *giam*

giam, in medio prope sita insula, veteribus, una cum ceteris maris *Botnici* insulis, *Smalaundia* dicta fuit (a); quam præter continentem terram, *fasta* *Åland* & minores scopulos, humanis sedibus recipiendis parum idoneos, ex 6c. insulis maioribus constare, septemq; suo tempore ecclesiis frequentem fuisse, in sua gentis *Sueo-Gothica* historia *Doct. Petr. Bång* testatur (b). Secundum *mappas Geograph.* vulgares sub grad. longitud. 41. Intra latitud. verò 60. & 61. sita est. Continens quæ terra dicitur intuitu insularum, queis *Cycladum* instar cingitur, longitudinem & latitudinem prope eandem, utpote septem milliarium, habet. (\*) quæ licet crebris illa quoque fretis distinguatur; quo minus terræ continuæ

---

(a) vid. B. Verelii *Hervor. histor.* p. 10.

(b) loco antea citat. (\*) *Vexion. descr. Sv.* 1. 24.

tinuæ nomen tueri possit, non illa tamen magis obstant, utpote minora aquarum segmina, quam fluviorum majorum minorumque interventu, aliis orbis partibus, terræ firmæ redduntur insulares. Spatii quantum in mari modo memorato, occupent insulæ *Alandicæ* in universum omnes, si quis scire desideraverit, 29. circiter ambitum milliarium continere ex *Mapp. Hydrograph.* perspiciet. Nostris temporibus & quæ nostram ætatem non multum antecessere, in octo ecclesias ( nobis *Prästgård* ) ille omnis ambitus dividitur. *Concilii* verò *Upsaliensis* seculo, novem numerabantur *Alandiæ* Pastores, qui ejusdem decreto *Concilii* subscripserunt; quorum nonus, *Bero Laurentii* ecclesiæ *Cetar*, *Gothorum*, puta, in *Alandia* coloniæ, præsidem, aut si mavis, doctorem egit. Qua orientem spectat, scopulis, quibus *Finlandicum* aperitur mare, termi-

natur *Alandia*, in primis verò gemino illo maris sinu, qui invicem se, quamvis non immediatè excipiunt, & pro terminis *Alandia*, hanc versus plagam, modo laxioribus, aliò verò tempore arctiorib⁹, a determinandis aquis, *Watussiftet* & *Delet* dici meruerunt, quemadmodum a *Lapponici* sinus nomine, qui inter memoratum utrumque medius interjacet, & *Lappwäst Fermince* dicitur, quousque sua olim pomeria in eodem mari hæc gens extenderit, haud difficulter quisq; conjectare potest.

## §. 2.

**Q**ui eminentib⁹ quaquaversum scopulis insident coloni, magisque piscaturâ & pecorum pastu, quam fertilitate agrorum vitam sustinent, ad ecclesiam *S. Anne* in *Rumblinge* omnes ferè pertinēt, cujus templum lapideum, non operis forma modo sed & arborum & um-



umbrarum prisca religio inprimis commendat. Sacellum verò Bránd-  
 ó *Finlandiæ* proximum non nisi li-  
 gneum est. Utrū veró hi maris sco-  
 puli (Brándójar) an verò *Botnici* si-  
 nus alii, ejusdem appellationis fu-  
 erint, qvorum añales *Norvagici* cre-  
 bram faciunt mentionem, utpote in  
 qvos *Thorstanus Wikingsonius* maris  
*Svethici* piratas oppressurus incidit,  
 (a) in obsuro admodū posita res est.  
 Id certè ignotum nemini, cautes  
 subter aquam latentes neque nisi  
 undarum spumantium allisionibus  
 cognoscibiles, per mare *Alandicum*,  
 quæva patet, communi vocabu-  
 lo Brännare appellari. adeo ut il-  
 la neque absurda omninò conje-  
 ctura videatur, quæ nomina loco-  
 rum & sinuum maritimæ hujus  
 vicinæ: Bargham / Barggata /  
 Barg,

---

(a) Brándó, sedes Wikingorum Norvagi-  
 corum celebratur in *descript. Norv. P.*  
*Claussionii p. 3. § II.*

**Wargfund / Brándō &c.**, quorum crebra in annalibus mentio, de *Scandianorum insularum* (qui *Varigi*, *Waringi* / *Wargungar* / *Brannemargar* dicebantur <sup>b)</sup>), sedibus & vivēdi modo vetere piratico perinde testari assertum it. De ecclesia *Rumblinge* / illam a trabibus seu potius lapidibus periculorum avertendo  
rum

---

(b) *Wargungar a Varingis*, progenies, in posteritate eorum dicta, qui olim Imperatoribus Constantinopolit: a custodia corporis erant, e *Svethia* & *Norvegia* oriundi: eodem modo, quo *Goldungar*, *Forungar*, *Gotungar* dicti, *Folclandiarum* atque expeditionum navalium & piraticarum praefecti. vide *Acta lit. Sveth. T. II. p. 389. coll. p. 403, it. 406.*

Illis adde *acta erudit. Lips. an. 1724.* ubi de *Normannis* & *Danis* & *Svethis* & ceteris maris *Baltici* accolis, a *Rogerio Apuliae* & *Catabriae* duce, post *Siciliae* Rege, ad profligandum *Saracenos* eodem *sec. X.* excitatis, agitur.

rum caussa, in altum congestis, *Sve-*  
*thicè* *Rumbel* / denominatam quis-  
 que videt. nomen idem nostra  
 tempestate, post institutum hac  
 regione transitum publici tabellarii  
 magis merita, cum angari hi iti-  
 neris & periculorum internuncii,  
 non modò multiplicati, sed postarum  
 & peregrinantium securæ trans-  
 vectiioni, incolæ certi regionis pu-  
 blicè ordinati sunt; quibus illud  
 laudi cedit quam maximè, quod in  
 illis negotiorum civilium tabellis  
 vectitandis, horrenda modo tem-  
 pestatum, modo glaciei deficientis  
 discrimina sustineant, exantlatæq;  
 demum annuæ operæ suæ exiguum  
 & tenue stipendium, compen-  
 sationis loco, reportent. Horum  
 verò *Rumblingsium* puta, est,  
 trans *Lappwâsi* & *Skiftet* in *Finlan-*  
*die* viciniora, iterum, nonnullis  
 diebus interjectis, ad *Alandiæ* con-  
 tinentem, trans *Dele* / tabellas i-  
 stas

itas dirigere. (c) Sexaginta & unam omnino portiones viriles ( *Sveth. mantal* ) hæc ecclesia habet.

## §. 3.

*Almblingensem* parochiam, ultra Dele / excipiunt Sundensis ecclesiæ scopuli, *Sundysfiären* / & quidem primò sacellum *Wårdö* / a turribus, uti videtur, igne colucentibus aut evectis in sublime arborum truncis ( *Sveth. Wårdöfar* ) illud olim nomen fortitum. Templum habet lapideum, & ab ecclesia primaria, non terrestri modo itinere, sed & claustro freti *Bomersund* / duobus milliaribus remotum. Ab hac insula, exiguo intervallo distat alia, *Löfön* dicta, cui, undecimo ab hinc año, notitiam famamque apud externos primum conciliavit transactio pacis, *Svethiæ* inter *Muscoviciæ*que Principes inchoata,

---

(c) De ferri minera nobiliore, heic loci, reperta nuper, alius erit commodior dicendi locus.



ta, sed cujus felicem successum, lenocinia iniquarum molitionum ministri *status* alienigenæ, ex uno in aliud temp<sup>9</sup> protraxerunt, tandemq; luctuosa mors HEROIS & REGIS summi penitus dissolvit. Adnecteremus amœnissimi fundi, nec non novæ formæ, quam idem añus indutam sublatamq; vidit, accuratissimam descriptionem, (a) si divertendi facultatem nobis instituti filum concedere vellet. Id dicendum saltem, ad commoditatem & splendorem Legatorũ ipsorum paciscentiũ, ad usum excubitorum & ceterorum ministrantium, ad copiam hospitem undique confluentium, urbis instar suffecisse insulam, sumtum verò prodigentiâ, quam urbem, multo & voraciorem & onerosiorem fuisse. Pulveris pyrii  
lubri-

---

(a) quam humanitati diligentiaque Mag. Kiellini debemus,

subtilissimi & generosissimi (Nessel-  
frut) officinam heic non procul  
constitutam fuisse nuper proditum  
inveni. Quod vero *bona fide* inco-  
larum usui abunde suffecisse dica-  
tur ibidem, in dubium vocari tan-  
to minus potest, quanto magis  
notum, ante irruptionem *Rutbeni-*  
*cans*, armorum, quibus ex pulve-  
re isto vis lethifera inest, tractatio-  
nem, omnes intra *Alandiam* firmam  
*Alanos*, cane pejus & angve extimu-  
isse, explosionem verò eorundem  
inter *impossibilia* gentis publice diu  
relatam fuisse. (b) Templum *Sun-*  
*dense*, omnium, quotqvot habet *A-*  
*landia*, maximum, itidem lapideum,  
loco, in quo fundatum, amænissi-  
mo, elegantissimâ structurâ suâ  
non parum decoris conciliat, tem-  
plo verò organa, quæ pridem fu-  
ere, pneumatica, vestes demum  
&

---

(b) P. *Abrah. nya* <sup>Lan</sup> ~~Stad~~lag p. 238. notis  
a 6 b.

& vasa sacra, splendoris & pretii  
 eximii, quæ post subtractam ex-  
 pilationi hostili *Alandiam*, sumti-  
 bus partim suis, partim aliunde  
 procuratis in integrum refarcivit  
 Antistes ecclesiæ, qui hodie est, di-  
 ligentissimus, *Cl. Mag. Samuel Kiellin*:  
 cujus benevolentiam quoque ad hoc  
 persequendum institutum, *Alandico-*  
~~*rum*~~ memorabilium accessionem  
 haud vulgarẽ factam esse, non invi-  
 tus agnosco. Cœmeterio dictæ ec-  
 clesiæ vicina area saxũ ostentat la-  
 titudinis æqualis & spatiosæ, *Drot-*  
*ningesten*/ a *CATHARINA* maximi prin-  
 cipis *GUSTAVI* I. vidua regina, nomen  
 fortitum, cui eqvum ascendenti pro  
 scabello pedum serviit, cum tem-  
 plum parochiale nostrũ, religionis  
 caussa, crebrò conveniret. Mollitiem  
 nostri ævi futorum & cerdonũ, in-  
 genti eqvorum & rotarum strepitu  
 ad sacra facienda adventantium,  
 dum cogito, inter fabulas vulgi fa-  
 cile referrem, quidquid de hac  
 regia

regia frugalitate relatum accepi, si non aviæ magnæ suæ exemplum urbis *Parisiensis* in introitu, patrum memoriâ, seqvutam legissem *CHRISTINAM* reginam, magno *GUSTAVO* parente genitam. A *Gunda* haud procul *Castelholmia*, arx non opere modo situque, sed & principum imperii, præcipue reginarum sedibus dotalitiis, paulo ante celebris. Cujus antiquitatis opinioni si quid adstruere posse videntur ignota foundationis initia, nostrâ certè operâ investigari nondum potuisse, ingenue fatemur. Hostibus submovendis ab initio destinata fuisse, ipsum nomen innuit, temporumq; quibus floruit, historia confirmat. Et si conjecturæ locus detur, illis temporibus excitata, quæis crebriora *Swecos* inter atque *Curetes* ceterasque ad orientem sitas gentes (*austerwägs inbyggare*) bellorum commercia invaluere. Illo quippe substructo castello



stello factum, ut hanc regni partem non hostes, primo statim impressionis suæ impetu, occupare, eademque obtentâ, in *Suetthiæ* interiora deinde facilius transire potuerint. Antiquatæ arcis hujus tempora, quia currenti huic nostro seculo propiora, ideò quoque minus obscura. Circa medium enim superior: seculi cum *Sundensis* ecclesiæ excelsam turrim ignis fulminaris depasceret, factum paulo ante quoque, ut hæc regiæ amœnitatis sedes, igne fortuito consumta, veteris splendoris sui umbram hodie in ruderibus exiguam saltem reliquam habeat (c). Scholam institutioni in bonis literis puerilis ætatis dicatam, arcis in confinio videre licet. Fundata illa principis regen-

---

(c) *Hujus arcis situs, forma & cetera quæ olim habuit fata, in parte posteriori, V. D. magis fuse perscribenda erunt.*

regentis modo memoratæ, CHRISTINÆ Augustæ auspicio, anno 39. superioris seculi, in parochia Saltwif primum, *Boëthio Murenio* tum temporis præposito provinciali, cujus curâ & providentia quoq; stipendio, duobus alendis Ludimagistris sufficiente, dotata fuit. Postmodum verò, cum videretur mercatui artium elementarium, locus iste tironibus non omnibus æque obviuus, arcis in confinio magis opportuno, deinceps frequentari cœpit. Et licet a sede imperii remotior sit, adeo non procul distita tamen, quin in comitiis læpius, præsertim anni LX. super seculi, Regis & Ordinum liberalem sui curam experta sit (d). A *Castelholmia* non procul remota *Kebnensis* petra, latebrosam intus speluncâ habens, quem-

---

(d) Vid. decretorum comital. syllogon  
*Stiernmann. p.1323.*

quemadmodum piraticam olim exercentib<sup>9</sup> maleficis, ita quoq<sup>ue</sup> nostrâ memoria civibus adversus *Danicam Ruthenicamq<sup>ue</sup>* belli vim, abditum diu securumq<sup>ue</sup> hospitium: quod nisi scintillantes supernè fumi & discors concentus puerorum in ipsis penetralibus vagientium prodidisset, ab expilatione & deportatione se suosq<sup>ue</sup> incolumes facile præstissent incolæ. (e) Ecclesia Sunden-  
fis

---

(e) Prope prædium Bistorp parochiæ Låmland, itemque in insula Hohlberg ecclesiæ Rumblinge itidem duæ cellæ subterraneæ, aditu angusto, seditibus & ceteris, ad humanæ habitationis commoditatem necessariis, instructæ, visuntur. Ejusmodi vero, siue natura siue industria efformatos subterraneos recessus dum cogito, quibus non ipsos se solum olim & hodie, sed inprimis olera & segetes in longos annorum usus reconacere solent, mirari subit indolem regionis gentisque hanc eandem Tacito neque ignotam fuisse. ita vero ille Ger-

sis unâ cum sacello suo Wårdö / (f)  
portiones viriles circiter centum  
numerat.

§. 4.

**Sundensi** ad boreã fere continuo  
cohæret parœcia Saltwiß / seu,  
ut in actis publicis paulo vetustio-  
rib<sup>9</sup> appellatur, (a) Salawiß / octo-  
gin-

manix cap. 16. Solent & subterraneos  
specus aperire, suffugium hiemi &  
receptaculum frugibus, quia rigo-  
rem frigorum ejusmodi locis molli-  
unt. Si quando hostis advenit, a-  
perta populatur: abdita autem &  
defossa aut ignorantur, aut eo ipso  
fallunt, quod quærenda sunt.

(f) In archivo Coll. antiq. servantur literæ  
MAGNI Smekis regis Anna 1347. in in-  
sula Wårdö signatæ, queis Episcopo A-  
boënsi Hemmingo potestas datur excipi-  
endi a Nylandis ceterisque diœcesanis  
tantum butyri &c. quantum olim publi-  
co usui, solvere soliti fuere.

(g) Spegels havis til R. histor. p. 118.



ginta duarum ferè portionum virilium. Unicum illa templum habet, idque lapideum, venuste latis ædificatum, intus verò picturis egregie ornatum; (b) quas inter eminet, quæ introeuntibus, ex adversa facie pilæ lapideæ, navem exhibet, non, ut alias, Christianismi, sed superstitionis & barbariei symbolum, cum inscriptione:

*SUMMA INDULGENTIARUM.*

*XX. millia sex Annorum, XXX. sex dies:  
Omnis homo, qui viderit Arma Christi.  
Et habuerit in Memoria passionis ejus;  
vel legerit XI. Pater Noster & XI. Ave  
Maria†*

Vasis, sacro usui destinatis, gloriam antiquitatis præripit calix argen-

D gen-

---

(b) Olim sacellum hæc quoque ecclesia habuit, ad Helleström situm, cujus in tabulis testamentariis Hartvigsonii de anno 1484 mentio fit.

genteus, non annum modò, quo confectus est, 1346. sed & usum characteribus illius ævi *Romanis* exprimens his verbis: *Fert hoc vas pocula vite, de vera vite.* A templo Salawicensi curia regia Hagay trans fretum, non procul distat; deliciis mensæ episcopalis Aboëns. jam olim à principibus consecrata. (c) Huic in vicinia bina alia quoque prædia nobilium (Säterien) Sandrödan & Kermundzö adjacent, & Toböhle sinus, harengarū numerosissimo & uberrimo proventu inprimis inclitus. Nomini hujus ecclesiæ occasionem sine dubio dedit delubrum idololatricum, hoc eodem loco aut saltem litoris in vicinia olim frequentatū. Templum enim Deorum, Salar/ majoribus nostris dicta fuisse, non ecclesiæ

---

(c) videri in Archivo antiquo. possunt literæ Magni Suetis regis, quæ Hemmingo Episcopo confirmatur hujus curiæ possessio.

fiæ *V. Gotbica* modo; Saal/ Galby  
& ceteræ alibi, sed & memorabi-  
le trium Deorum fanum *Upsala*,  
suo plus satis confirmat nomine(d).  
Huic ecclesiæ, utcunqve paganæ,  
accidit, quod nescio an opulentis-  
simarum urbium alicui, ut Archi-  
episcopum *ABRAHAMUM ANDREÆ*  
*Angermannum* ex pastoribus suis im-  
mediate viderit, item ex episco-  
po, sacellanum penes se aliquan-  
diu, *JOHANNEM ELAI TERSERUM*.  
Illa quæ fors *Saltwicencibus* ta-  
men vix obtigisset, nisi tempesta-  
D 2 tes

---

(d) Quandoquidem loca, quæ aquis adja-  
cent, *Suecia* plurima, *Sala* modo sim-  
pliciter dicuntur, modo vocabulum illud  
ad calcem aut a capite nomini adjicitur,  
cum quo componitur, utpote in *Galby*  
*Edßsala*, *Munsala* &c. proinde ejus-  
dem originis & significationis cum *Lati-*  
*norum* *salo* olim fuisse contendit clariss:  
*Dijkman* in *Cl. Nettelblads Biblioth.*  
*Sueh. Part. 2. p. 204. &c.*

tes ecclesiasticæ ad subeundum hunc portum utrumque virum reverendissimum coëgissent. Motus illos, ceu vulgo notos, recensere supersedeo. De *Mag. Abrahamo* illud tamen non prætereundum est, quod ut exquisitæ eruditionis ita ferventissimi vir zeli fuerit, qui si quâ pietatis solertiâ, suæ non passus est dominari fidei reges atq; principes, eâdem a regibus & eorum sacris imperii abstinuisset, exilii & carceris per omnem vitam tantis non exposit<sup>9</sup> fuisset ærumnis. (e)

§. 5.

---

(e) Confer, si placet, *Spegele A. hist. 2. dehl, p. 100. Tacitiq; German. cap. VII. 5.* & exemplum habebis procurati regalis sacerdotii, non more Apostolico, sed gentilitio & Catholico. cujus posterioris, puta Pontificii, summam si desideraveris, formulam adspice jurisjurandi illius, quod olim Pontifici Romano in hunc modum præstitero Episcopi Sverthiæ: Ego Mathias Electus Strengnensis



§. 5.

**A** Salawik angusto quodam fre-  
to, Fergisund / separatur ec-  
clesia Finström / *Michaëlis Archangeli*  
nomini & honori olim dedicata,  
quæ & ipsa portionibus virilibus  
novem, ultra centum, distincta, e-  
gregio opere ornatum templum  
habet. Cujus ab altari proximo &  
religiosissimo loco, olim generosi  
viri, *Conradi Hartwigsonii*; hodie vero  
viri, ad hanc academiam professo-  
rii, *Christierni Alandri* eminent sepul-  
crum. Hic prædia duo, *regium*  
*Gregersby* / hodie *Grelsby* / (a) quod  
pro homicidio perpetrato, nomi-  
ne mulctæ, regii, i. e. sui juris o-  
lim

Papatum Romanum & regalia S:ti  
Petri adjutor ero ad retinendum &  
defendendum contra omnem homi-  
nem. bewijs til *Spegels R. hist. p. 95.*

(a) De argentifodina heic olim celebri, ho-  
die aquis submersa, alibi erit dicendi  
locus,

lim fecerat *MAGNUS Smeſ* / Rex  
*Suethie*, (b) & equestre aliud,  
*Stranwiſ* / situm est. In hanc ec-  
 clesiam, sicut & *Rumå* / *Illſſby* /  
*Bane* / *Borgå* cum Capellis *Sibbå* /  
*Parnå* / item *Caris* / *Ugrapå* &  
*Wiborg* / sibi jus patronatus in to-  
 tum reservavit olim *MAGNUS Smeſ*  
 ceterique *Suethie* reges; reliqua  
 beneficia ecclesiastica, quoties va-  
 carent, libere conferret, cui vellet,  
 episcopus. (c) Totus tractus ec-  
 clesiæ hujus flagnis ubique, palu-  
 dibus & interfecantibus maris fini-  
 bus adeo distinctus est, ut vix ru-  
 stica ulla villa sit, cui non com-  
 modam piscandi occasionem pro-  
 priæ ditionis piscinæ suppeditent.  
 Hanc glebæ indolem respexisse, qui  
 huic ditioni, perinde atque magno  
 du-

---

(b) vid. in Archiv. Antiqu. diploma. ejus-  
 dem regis de Anno 1351. (c) uid. diploma  
 ejusdem de Anno 1362.

ducatur, nomen olim indidere, vero simile admodum. quidquid de *Fennis* olim populabundis, illa regione coniectis & in profluentem coniectis, fama popularis tradat. Quemadmodum enim vernacula *Fennica* linguâ *Suomi* terra paludosa appellatur: Ita *Fenn/ Fenn* & *Fanin Gothica*, *Belgica* & *Anglo-Saxonica* veteri quoque, limum & cespitem bituminosum significare, in antiquitat: selectis suis septentr. ex codice evang. *Ulphilæ Gothico* observavit *Keislerus*. Fluvius ex hisce paludibus & ceteris regionis stagnis in sinum vicini maris excurrit, cujus in ostio, ad celebrandos anniversarios ludos, tanta piscium nobiliorum ignobiliorumque vis & multitudo convenire, seque humanis usibus obtrudere solet, ut cellulis privati domini, quibus excipi soleant, omnibus refertis, residuum exuberantis beneficii Divini, quodcunque fuerit, incom-

communionem, recens nati orbis,  
 abire ultro sinant litoris in vicinia  
 domini. Ecclesiæ *Finström* terra  
*Getarum* annectitur, in *West-Geta*  
 & *Öst-Geta* jam olim divisa, sed  
 quæ Christianismo invalescente s.  
*Georgii* imaginario numini, ex in-  
 stituto Pontificis Max. vectigalis fa-  
 cta fuit. A veteribus *Gothis*, ceu  
 primis inhabitatoribus, an verò  
 iisdem, *Alanica* gentis olim bello-  
 rum fociis, nomen suum traxerit,  
 in medium relinquo. Loquuntur,  
 apud exteros, regionum & loco-  
 rum nomina multa de virtute *Go-*  
*thorum* & pristinis eorum imperii  
 sedibus. Quid vetat loca intra *Scan-*  
*diam* nonnulla quoque, veterum ci-  
 vium & sociorum nomina referre?  
 In *Alandia* *Gothicum* nomen super-  
 esse minime mirum, cum in hac  
 insula, quæ in orientem; quemad-  
 modum ex *Gothiscanzia*, quæ in  
 occidentem tendebant, manus mi-  
 litares cōvenisse primum, collectas-  
 que



que in unum, prodiisse inde, im-  
mo sociis & navarchis *Alanis* in ul-  
teriora demum perrexisse, vero si-  
mile sit omnino.

§. 6.

**D**istrictui *Sinströmensi*, ponte  
Bierström imposito, jungitur  
ecclesia Hammarland / olim forte  
Hamnaland / ab opportunitate &  
frequentia portuum, queis pericu-  
lose navigantes passim excipere  
solet. Centum & duodecim inte-  
gris portionibus virilibus omnis  
tractus ille absolvitur. Illius sa-  
cræ ædis pars quædam ruinæ pro-  
xima, cum tertio abhinc decennio  
reficeretur, ex abdito in pariete  
conditorio suo, in conspectum pro-  
diit humani corporis sceleton in-  
tegrum, quod *Dynastæ* religiosioris  
aut doctoris in insularem *Suethiam*  
hancce olim delegati (a) fuisse, nulli du-

---

(a) Inter sex illos Episcopos, quos Adalber-  
tus Archiepiscopus Brem. in *Suethiam* ab-

dubitamus, qvi ritum hunc sepeliendi a gentibus derivatum, primis *Christianismi* seculis in funerib<sup>9</sup> honoratiorum servatum diu novimus. (b) Cum *Hammarlandensibus* eodem utitur pastore sacellum *S. Laurentii* in *Edferô*/ sed freto *Marsund*/ spatio circiter quartæ partis milliaris divulsum, aquis undique cingitur. A sacello isto, ad meridiem distat non

---

legavit, fuit etiam *Hiltinus*, alias *Johannes*, qui ad insulas missus est. vid. *Adam. Brem. de situ Dan. p. m. 59.*

(b) *Reges & primores gentilium modo super sedilia sedentes tumulo coopertos, modo in arcium templorumque parietibus sepultos fuisse ex hist. ver. Sveo-Goth. multis exemplis, præcipuè S. Davidis Vesmanorum Apostoli, nec non Ingridis Ulfvæ, Birgeri Jarls piæ genetricis, itemque Erkhæ Hunnorum reginæ probat Cl. Rhyzelius sepult. Sveo-Goth. p. 85. conf. J. Renhielm: Olof Tryggw. saga, nar. p. 26. & 27.*

non multum sinus vulgo notus, *Stiepswiken*: in cujus scopulis salis coqvendi officinam paulo antea sitam fuisse, non compages ipsa murorum modo adhuc integra, sed & lebetes & instrumenta alia quovque, isti provehendo instituto, necessaria, ostendunt. Scilicet ut occurrerent quocunque modo huic gentis nostræ regionisque necessitati majores, per omnes fere tractus maris *Baltici* salis coqvendi periculum factū fuisse invenimus, præsertim in *Helsingia*, ubi ad ecclesiam *Rogstad*, non vestigia solum utilissimi instituti clara supersunt, sed & maris sinus qui adjacet, à vasis operi provehendo inservientibus, *Salt-Pannefiården* nomen retinet (c). Duobus hinc milliaribus in aperto salo distat parva quædam insula, *Signilsfiår* dicta, quam licet

(c) *Bromans disp. de mari Balt: p. 38.* Huic adde judicium nobiliss. *Volheimis* ac salis, non sine evidenti reip. nostræ usu, co-

cet sterilitas soli non modo, sed & noxiæ frugibus tempestates assiduo vexent, omnibus tamen commodis instrumentisque vitæ tolerandæ illa neque destituitur. *Cere-rem* enim cum in cautibus illis ægrè efflorescere posse viderent primi illius incolæ, *Neptunium* illicò solum arare cœperunt. idque tanto cum successu laboris & consilii sui, ut non ipsis sibi solum sufficiant, sed & obsoniorum, delicatissimi saporis, copiam & varietatem, quanta satis est, hospitibus ultro citroque cōmeantibus, porrigere possint. *Æterōensibus*, ut tabellas publicas in *Svethia* finitimam oram perferant, publicè quoque injunctum est; tantaque penes illos omnium illarum vicissitudinū, quæ maris sunt, regnat experientia, ut imminentes, post multos

læ-

---

quendi possibilitate. legitur in tractatu  
om Segelsart. inrått. millan Stockh.  
och Göteborg p. 9. &c.



sæpe dies, procellas prænoscant, istamque, ceu regulam, festinandæ an vero suspendendæ navigationis perpetuo observent. (d)

§. 7.

**P**arochiæ Hammarlandensi proxima ecclesia Jomala / (de cujus etymologia nominis deinceps) centum & triginta portionum virilium, omniumque Alandia parochiarum populosissima & præpositorum provincialium (a) sedes fere per-

(d) De tumulis sepulchralibus ad hujus ecclesiæ villam pastorem, aliisque Alandia locis, passim eminētib, in capite de Alandia gentili deinceps agendum.

(a) Præpositi provinciales, quorum non in Alandia modo, sed & alibi, præsertim Gevaliæ (vid. dissert. Cl. Alroth. de Gestricia) obtinuit dignitas, Episcoporum vicarii pridem fuere, præsertim in regionibus à Cathedrali sede remotioribus. Ante septemviralis imperii Sacri penes Sveo-Gothos divisionem, Superintendētib, hodiernis potestate pares fuisse vi-

perpetua, unicum tantum, sed egregio opere fabricatum templum habet. Operis concinnitatem multum commendant circumjecta nemora, lætissimi campi & sinus maritimi haud pauci: in primis vero turris tantæ altitudinis, ut liquido & sereno sole, viam, quâ transeundum sit, statuæ Mercurialis instar, remotiori mari navigantibus, commonstret. Quin & illam situs opportunitatē *Zomolensib⁹* præ reliquis civib⁹ conciliavit genius ipse loci, ut cum anfractib⁹ plurimis & diverticulis sinuum, ceteris sit navigandum, hi libero mari expositi, secundo *Æolo*, intra diem absolvere cursum suum & portum *Holmiæ* subire possint.

§. 8.

---

*dentur. In eo solum minores, quod ex redditibus perinde atque curis Episcopalibus participandi, auctoritas, pari licet manuum collatione, nulla ipsis concedita fuerit.*

## §. 8.

**P**ost hanc *Låmland* ecclesia succedit, portuum frequentia & commoditate in primis incluta, quæ freto *Hningeby* & torrente *Låmlandz ström* / a districtu vicino *Zomala* / dividitur. *Alandicas* inter ecclesias, si *Kumblingsensem* exceperis, minima omnino. Complectitur altera harum septuaginta sex prædia rustica; altera, uno vel altero minor est. sed quem defectum genius loci piscationisq; uberior proventus compensat. Sacrae ædi hujus ecclesiæ insigne ornamentum addit sepulchrū, elegantis operis, quo illustris Viri *Svetbie* Ammiralis *Bergenstiernii* mortalitatis reliquiae conduntur. Annexa ejus est, a *Comparn* / vicino maris sinu, ita dicta *Comparland* / cujus sacellum ligneum flammis hostilibus, haud ita pridem consumtum, eorum, quorum interest, præcipue verò Pastoris ecclesiæ diligentia laudanda

laudabili nuper reædificatum est. In hac parochia & colle excelso quodam Lemboth / rudera observantur facelli lapidei, tecto solum disturbati, memoriæque Norvagiæ Regis, *S. Olai* olim consecrati, cuius clientelari curæ se suaque omnia superstitione veterum devoverat. Ad portum vero Gläsa / advenientibus undequaque navib<sup>9</sup> perquam commodum, condendæ urbis consilium agitasse animo CATHARINAM reginam: Holmensium verò civium precibus, quod eorum mercatui non parum derogaret, fatigatam, à cœpto destitisse refert D. Bång antea laudatus. (a)

§. 9.

---

(a) *Histor. Eccl. p. 297. ubi in Kökarensi insula emporium & castellum fuisse Esthiis & Curetibus objectum tradit, de quo parte posteriori, plura.*



## §. 9.

**H**inc, meridiem versus, est eccle-  
 tia *Ööglö*/sexaginta & sex portio-  
 nū virilium, *Insulis Oconis*, (a) quæ  
 E nomini

(a) Cognominatam ab aucupiis jam olim  
 Alandiam nostram, præcipue verò pla-  
 gam illius meridionalem, quid mirum?  
 Tempore enim verno tanta e mari aqua-  
 titium ( *Sveth. Brastfogel* ) vis & mul-  
 titudo se litoribus ejus infundit, quanta  
 viriditatem terræ omnem plane depasce-  
 ret, si istud unice genus pabuli, ceu na-  
 turæ suæ convenientissimum, appeterent.  
 Interim quantum augendæ rei familiari  
 accolarum conferant plumæ, carnes &  
 præcipue ova harum avium, fœmellis an-  
 tequam animata fuerint, callide subdu-  
 ctæ, vel exinde pater, quod hujus ma-  
 ritimæ accessionis, perinde atque ex nu-  
 cibz avellanis, alia regione enatis, non  
 spernendas decimas sibi quotannis arro-  
 gare soleat ecclesia. Hanc de OEONIIS  
 Alandiæ veritatem confirmat cantio illa  
 quoque incolarum, quæ, tripudia inter &  
 hilaria conviviorum, steriliū penes se la-

nomini quoque occasionem dedisse videntur, tota constans. Hæc ope interjacentis freti, a Samland sejungitur. Sacella duo habet lignea, Gotunge & Riddar, quorum illud a  
ma-

*corum fecunditatem identidem predicare solent:*

Landet dr oss ganska godt,  
Fisk och fogel ha vi fått,  
Här är Äld och ungar nog:  
Här är fult hvarrt enda bo.

*Quid? quod si exterorum quid tribuendum fidei, quam, ultra annos ducentos porrectam, ulla neque sequioris ævi fabule corruerunt; Villichium historicum Germanum, de finibus Germaniæ, ex Tacito differentem audire vacat: Insulæ quoque plurimæ reperta vel bello, vel propagatione gentium vel rerum promerellium indagine. In Baltico sunt: Oonæ, Oxilia, Gothia, Elandia, Bornholmum, Fionia &c. In ista insularum recensione, Alandicis nostris, non ut ceteris, nomen vulgo notum, sed veteribus usitatum, saltem tribui, quisque videt.*

matre ecclesia, parvo intervallo abest, hoc verò trium, a Söglö / miliarium maritimo, eodemque periculoso itinere separatum est. De insulæ hujus, Rjófar puta, incolis, fama non inanis percrebuit, quod avitorum in exercenda piratica institutorum (b), omnes Scandianos inter, fuerint tenacissimi; ita ut in Christianismi & communis humanitatis leges, a principibus imperii, non nisi ægrè compelli potuerint. Hoc nostro seculo, postquam pristino vitæ generi penitus renunciarunt, hospitalitas eorum, nec non maris & agri subigendi

E 2

so-

---

(b) Expeditiones navales, regia auctoritate imperatae, in Cod. L. L. Upl. Ledungar appellantur. Thet ár laga ledungar, fughet skíp af hundari hvario. Inde Ledungs feid, Distingsfeid, solennitatis annua, quæ peculiari pacis securitatisque privilegio, a principe munita fuerunt.

solertia in tantum provecta est, ut in illo laudis certamine, a ceteris insularibus semet nullo modo vinci patiantur. Quod autem hanc indolem cum vetere illa hodie permutarint, non sacerdotum modò piorum operâ effectum est, verû & conventus Cœnobitarum, quorum consuetudine mansuescerent, eodem loci instauratione. Sed cuius nisi in ipsis ruderibus superessent vestigia quædam extantiora, veteris societatis, una cum nomine, memoria multò ante periisset. Gothis patrio solo egressis artium & literarum, quæ humanitatis sunt, fastidium veteres exprobarunt. Rerum, quæ patriæ sunt historiæ, penes nos quoque languescere studium, hodiernum urgent exterorum plurimi (c). Id verò

(c) vid. *Celeb. Viri. Nettelbladii Biblioth. Svec.*  
*item Cl. Osandri J. Consult. & Historic.*  
*in Suecia, fama vindicias.*



rò recte an secus fiat, in præsentia non disqviro. Nostri monasterii memoria certè, isto seculi vitio eo usque evanuit, ut ullam illius, neque ab incolis, qui nunc sunt, neque ex actis *Archivi Antiquitatis* notitiam, investigare potuerimus. In *Spegelii Chron. Ecclesiast.* propè solo nomen ejus, *Korsfloster*/superest (d), sed quod confundi a multis omninò deprehendi cum *Korroisensi* virginum asceterio, a *Birgero Balck* episcopo: prope hanc urbem olim fundato, cujus non in prædio vicino, episcopalis sedis, nomen solum, sed in ipsis ruderibus quoque memoria, etiam hodie superest. De *Nidrosiensi*, ore vulgi tantum circumfer-

---

(d) A *Nidrosiensi* templo Archiepiscopali, quod *Korskyrkia* dicitur, & exuvias S. Olai servat, hoc nostrum monasterium cognominatum, non sine causa quis conjectaverit.

fertur, inibi floruisse olim cœno-  
bitam, Helig Pehr Diekne nomine,  
ex illustri tum temporis familia,  
hodie vero emortua Dieknorum, fa-  
cile oriundum. Vaticinium, quod  
sui ævi superstitiose credulis ob-  
trusit sanctus ille, de augendo im-  
minuendove monasterii flore, ad  
erectum an verò eversum lapidis  
statum, in vicinia constituti, ac-  
colarum nemo ignorat. In gene-  
re videtur hoc non diu floruisse  
monasterium, certe multò ante  
universalem relig. Pontificiæ de-  
structionem, suam omninò vidisse;  
cum confiscatis, GUSTAVI regis  
imperio, ceterorum monasticorum  
actorum tabulariis, hujus prope  
soliis nulla usquam appareant.  
Templum ecclesiæ Söglö lapideum  
est, in cujus tectum & lignea va-  
sa, tantum non omnia, sævities  
*Muscovitica* haud multò pridem de-  
bacchata est; nunc verò sumtu-  
um collatione ab universis imperii  
civi-

civibus factâ, & curâ demum pastoris vigili, ad pristinum nitorem suum indies adspirat. Eandem fortunam malignam haud ita pridem, hodie veró benigniorem expertum, quod jam olim navigantium religioni consecratum est, Isacellum *Sotunge* / ex cineribus, ejusdem pastoris providentiâ, lentis licet auctibus, ob deficientem rei gerendæ nervum, assurgens. Hanc ecclesiam, cujus in nomine expeditionum piraticarum memoria (e) etiam-

---

(e) *Nobilem, sue ætatis atque gentis, piratam, nomine Gote, mari a Gotastridæ ad orientem sito, cæcos inter scopulos, victum profligasse Olaum Norvegum, Sturtonides narrat. Quod si indolem illius freti, quod portum Alandia ultimum ab oriente excipit, & Batustifstet dicitur, attenderimus, omnium, qui maris Baltici ambitum navibus emensi sunt, consensione unanimi, notum est, sinu isto nullum alium cautibus occultis, & proinde naufragiis magis frequentem inveniri.*

etiamnum superest, cum ceteris  
*Alandicis* de antiquitatis principa-  
 tu non infeliciter æmulari, caput  
 de statu insulæ hujus ecclesiastico,  
 V. D. postmodum docebit. In-  
 primis aleam in se eandem non  
 temere provocasse quisque consen-  
 tiet, si prius evincere potuerit,  
 hisce *Alandiæ* finibus sitos esse sco-  
 pulos illos, *Gotastfiar* / (f) in qui-  
 bus *Norvagiæ* princeps juvenis, O-  
 lavus

(f) *Gotantylå* apud *Rudbeckium*, territori-  
*Botniæ orientalis* pars est. Vocabulum au-  
 tem, lingua *Fennicâ*, significat belliger an-  
 tium sedem, sine dubio, quod piraticam  
 excercentes colonos ditio illa olim habue-  
 rit. Cote in *Gotarby* Gothico, quod de-  
 mum contagiosam in codd. L. L. exprimit,  
<sup>vetri</sup> utrum lingua *Scytho-Scandica* idem  
 valeat atque *Fennicum* *Godan*, *Gota*  
*tan*, an verò diversum quid, deficienti-  
 bus penes nos etiam tantillæ rei excuti-  
 endæ adminiculis, ubi è transmarinis oris  
 rescivero, alio tempore significabo. Inte-  
 rim non sine iudicio loquutus *Lucas* in



*Olavus Haraldii filius, Svethis, piraticam militiam sequutus, memorabilem illam victoriam extorsit, quæ demum in ipsa viscera civitatis penetrandi locum ei aperuit: cuiusque penes se rei gestæ memoriâ, gentis hujus provinciale fori sigillum adhuc exprimit in imagine viri, bipenni & regijs insignibus condecorati, cum hac inscriptione:*



*S. Beati Olavs  
de Stazarswio. Hunc autem veteris inscriptionis lesum, turbato literarum ordine, quam-*

seinen ubralten Fürstensabl: Die Væregi waren verschiedene am Belt wohnende nationen, als die Schweden, Finnen, &c. Huic adæ Cl. Nettelblads de Væregis eruditam commentationem: *Bibl. Sveth. 1. 56.*

vis admodum perverterit oscitantia & legendi characteres monachales imperitia recentioris cujusdam graphiarii, quin in istam tamen formam sententiamque restitui debeat, nulli dubitamus. In ecclesia hac ipsa *Sögló* / nosocomium olim quoque fuit, in quo leprosi aliisque contagiosis infecti morbis, una cum dispensatore ac concionatore suo, publicis redditibus sustentabantur. Existimatum a me diu fuit, in *Kiöfarensis* insulæ eremo situm fuisse, vulgatæque famæ de monasterio ibi olim frequentato, originem dedisse, aut saltem ex antiquati monasterii ruinis (g) demum surrexisse: Verum quo minus priorem illam conjecturam tueri amplius ausim, non prædia rusticorum plurima modo hujus

---

(g) vid. *Stráנגnás Herredags beslut collected. Stiernm. Tom. I. p. 103.*

jus ecclesiæ faciunt, quæ, in tabulis rationum publicis, veterem bonorum cœnobialium (*Klostergodt*) titulum etiam hodie servant: sed inprimis *Conradi Harmsiksonii* de *Rådbolstad* pagina testamenti, anno *MDCLXXXIV.* signata mihiq; a *Dn. Job. Erland. Törn* hujus parlamenti regii *Advocato & Senatore* urbico, benevolè communicata, in quâ quid religioni, quid religiosis *Alandiæ* viris, quantum societati monasticæ in *Riökar* pie legaverit, claris verbis expressum invenitur.

§. 10.

**P**ORTUS ex *Swecia* in *Finlandiam* navigantibus, frequentissimos inter scopulos, auspicatò sese offerunt procul in mari, *Nyan & Rödän* / cujus in sinu, non ab omni plagâ æque munito, tempestatis adversitates diuturnas, quarto ab hinc autumno, perpeßus est legatus *Rufforum Dolgeruckoi*. Pro-  
pius

pius ad *Alandiam* meridionalem  
*Granhamn / Bergö* & villa *Glisöberg /*  
*Pretore Ekerotb*, hospitali suo nuper  
 viduata colono. Ab occidente  
*Matsund* prostat, ad boream vero  
*Dåhnö* / cui undæ marinæ, ingen-  
 ti cum fragore reverberatæ, appel-  
 lationem dedisse videntur. Situs  
 est hic portus â *Getha-berg* rupe  
 non procul, cujus super ceteros *A-*  
*landia* montes tanto fastigio assur-  
 git apex, ut in *Botnico* mari pro-  
 cul navigantibus, ad rectum & le-  
 curum iter, *Pbari* instar inserviat.  
 Villæ *Dåhnö* vicinus locus cœme-  
 terium rudium mole saxorum cin-  
 ctum habet, peregrinorum exuviis  
 recipiendis consecratum, quibus  
 in patrium remeare portum, in-  
 tercedente fato, denegatum. Em-  
*Skarsund* deinde ab *Eckerö* / dimidi  
 milliaris spatio, altum mare prospi-  
 cit. Interiores sunt *Lignösund / Lum-*  
*parland* & innumeri tere alii, in  
 quibus eminent hi, *Läsiröm* (*Lång-*  
*siröm*



ström) Läsund/ Circa maris otia illa fortè, Bifingaböhle olim dicta (a) in quibus L. strigones (Låstrytare) seu Varegi, hospites e mari incolumes, novis olim periculis implicabant & denique conficiebant. Præter hos in historiis antiquis noti sunt, quorum nomina, maximam partem, hodie quoque reddituum publicorū tabulæ (Jordböcker) servant. In Zomala Zomalön (Jovis insula) quæ & regis insula, Kongsön/ ob regiarum, in ea navium stationem (b),  
nun-

---

(a) conf. Peder Claufons Noriges beskrifvelse p. 11.

(b) Dicitur etiam Kongshamn; a regulo A-landiæ aliquo, an verò ERICO Rege, Finlandiam petiture & in hoc portu classem suam tempestatibus forte subducente, nomen suum habeat, ignotum plane. Prope Upsaliam portus, eodem nomine insignitus, S. ERICO cognomen suum debere, vulgò creditur.

nuncupatur. Hamnudden / Warg-  
hamn / Wargsund / Swiaby / Inga-  
by; In Hammarland: Nipjeby / A-  
scherholm / in Sund / Warggatan /  
in Saltwiß Nasgard / in Sinsröm  
Snäckön seu Snäckhamn (c). In pri-  
mis | memorabilis ille portus est,  
qui sinum maris Wattuskifstet ter-  
minat, post seculi decursum in  
publicis judiciorum actis (d) Hund-  
skär

(c) vid. Rudb. Atl. Tom. 3. p. 325. sequ.

(d) Humanitati debeo eruditiss. senis & Kor-  
päänsis ecclesiae Praepositi multo vigilan-  
tissimi Mag. Nicol. Fridlini sententiam  
judicii territor., duobus, in vicinia, co-  
lonis, de dominio loci illius disceptanti-  
bus, datam atque promulgatam anno  
1579., cujus in ceteris hæc quoque ver-  
ba sunt: Nu ester thet så lagl. år  
in skrifwit i Jordeboken, och åtskilt,  
at Hundskär är för ingen slättholme  
in skrifwen, utan &c. Conf. libellum  
supplicem Aboënsi satrapæ Dn. Bure an-  
no 1706. insinuatum, ubi verba sonant:  
Eder Excell. tåktes i nåde af hogså

*Stiår*/ hodie verò venustâ nominis  
 mutatione, *Jungfrustiår*/ cognomi-  
 natus. Cujus loci genium, sco-  
 pulis naufragiisque (e) crebro in-  
 famem cum intueor, collatis, quæ  
 in *Ovidio de Scylla & Charybdi* nar-  
 rantur, hisce oris omnino earum  
 peractam esse metamorphosin, pa-  
 rum interest, quin mihi persvade-  
 am.

§. XI.

**H**Anc formam & in sua quasi  
 membra corporis *politici* par-  
 titionem, *arbitrio humano* debet *Alan-*  
*dia*: cujus a *natura*, præsertim in  
 con-

---

ende allegato *förmärckia*, det holmen  
*Jungfrustiår*, som ock blifwer kallad  
*Hundstiår* &c.

(e) in hoc portu sedibus hominum fixis de-  
 stituto planè, circa annum 1507. Episco-  
 pus Aboënsis Laurent. Mich. Guripä  
 (Storhufvud) Alandicas insulas vi-  
 sitaturus, exspiravit, vid. *Chron. Episcop. Aboëns.*  
*edit. Nettelblad. p. 79.*

continente solo, ad usum & venu-  
 statem magis affabre descripta o-  
 mnia. Quæ enim emolumenta, ce-  
 teris regionibus, justâ mensura &  
 proportionem dispartiri voluit alma  
 rerum parens, eadem hujus, eeu  
 primogenitæ sinu tantum non o-  
 mnia effudisse videtur. Neque e-  
 nim aëris serenitas solum, mirum  
 in modum temperata; maris opu-  
 lentia etiam vicinis abundè suffi-  
 ciens; glebæ fertilitas non multo  
 labore subigendæ; pascuorum fœ-  
 cunditas, oræ vix ulli maritimæ  
 cedens, sed & mercium transve-  
 hendarum & divendendarum op-  
 portunitas ad hujus gentis felici-  
 tatem amice conspirant. Ipsi mo-  
 do lance, quâ par est, bona sua  
 perpendere velint, eadem sibi in-  
 vicem non invideant, neque ho-  
 spitum peregre ingruentium vis  
 metuenda corrumpat. Habet *A-*  
*landia* cum finitimis regionibus  
 communia multa sibi divinitus  
 con-



concessa, habet privatim suum quoque proprium quasi peculi-um. Sunt litora illius non illorum modo piscium, qui vulgo noti sunt, varietate frequentia, sed subeunt sinus & freta haleces minores (*Strömming*) quoque, copiae inexhaustae (a), ita ut condiendae & in longos usus condendae, salis vasorumque satis saepe in promptu non sit. Vituli marini an alia maris *Baltici* parte, majori copia & varietate, quam hisce scopulis *Alandicis* capiantur, admodum dubito. Saltem illi dubitant, qui car-nium delicias hujusce speciei vi-  
E tu-

---

a) Hoc genus piscium, praterquam Finnicis & Svethicis litoribus, quod mireris, non capitur. Germania sinus cum subirent aliquando *GLUSTAVO* magno & *CAROLO GLUSTAVO* regnantibus, pro belli Svethici, quod in Borussia & Holsatia post paullo exarsit, publicis internunciis habiti & ab incolis invitis excepti sunt.

tulinas degustaverint, calceamenta gentis in formam calcis eqvinæ (b) hirsuta, ceteraque utensilia, expelli

(b) *Plinius Lib. IV. 13. & Pomponius Mela III. 6. insulas memorant Oeonas, in quibus equinis pedibus homines nascuntur, Hippopodæ. Veterum horum auctorum loca passim illustrantem in opere Atlantico Cl. Rudbeckium, si commodum fuerit, consule. Plura adhuc testimonia si quis desideraverit, consulat ille Taciti Germaniam (quod nomen, eodem ad Sveonas, quo Germanos hodiernos jure, pertinere, omnium in confesso est.) Ita vero loquitur celebris historicus cap. 17. Eligunt Germani feras & detracta velamina spargunt maculis pellibusque belluarum. In quæ verba hæc est Crisis Villichii commentatoris egregii: A vicinis sinus Finnonici accolis, preciosæ pelles & plurimæ belluarum, utpote phocarum (maculis distinctæ, si quæ aliæ belluæ) & ceterarum, per mercatores afferuntur. Illa vero antiqua recentioraque historicorum effata, si cum moribus & indole hodiernæ Alani-*

pellibus hujus animalis confecta, viderint, & de loculis incolarum denique, ex adipe carè vendita, inauratis, vel per famam quidquam inaudiverint(c). Maris affluentia, fecundissimi soli fundus agrorum & camporum respondet. Caloris enim atque humoris iusta accedente temperie, segetes hac regione, perinde atque alibi nascuntur, crebris & uberibus spicis luxuriantes; præsertim locis a mari remotiori-

F 2

tiori-

*æ, qualem modo dedimus, contulerimus, non est, quod incultam & veteribus incognitam hanc maris Sveonici insulam, exteri sinistrè judicent.*

(c) *De hujus generis amphibiorum indole, modis, quibus capiatur variis, & denique, propagandæ speciei causa, super glaciem annuis congregationibus, egregie differentem vide Clariss. Vikar in disput. Aboæ habitâ, de phocis marinis, itemq; Doctor Hiernes swar och förklaring angående åtskillige Malm och bergartere p. 101. seqv.*

tioribus, ubi agrorum culturam  
intercipiunt non nimis crebræ pi-  
scationes. Illæ enim ubi præva-  
lent, fieri non raro solet, ut cum  
utriusque rei non æque bene curan-  
dæ sufficit industria, macilentæ i-  
dentidem arva conspiciantur, ea-  
demque piscium purgamentis non  
nisi siccissimis, uti vernaculum so-  
nat adagium, stercorentur. De  
ambulationibus subdialibus & lu-  
dentis naturæ manu, ad viam pu-  
blicam, factis frondium arborum-  
que digestionibus, de odorum in  
pratis amœnitate & demum virgulta  
passim interlucente cæruleo aqua-  
rum discrimine, quid dicam? Pa-  
scua silvasque cæduas, præter u-  
sum domesticum, ad regiæ aulæ  
lignationis copiam & nobilium fe-  
rarum saginationem, diu multum-  
que inservientia, quid memorem?  
Qui aliis regionibus situs & soli  
benignitatem describere aggressi  
sunt, satis se invenisse credunt ad  
earum



earum commendationem, si indigentiae & copiae indigenarum sufficiant. Nostra insula earum rerum omnium, quæ mari, quæ terra nascuntur, fecunda generatrix, non suis solum, sed & trans mare finitimis civibus sufficiens est, uti piscationis, ita pastionum quoque, uberrimo proventu. Quæ enim ibi frequentiora pecorum varii generis armenta, quæ lacticionum abundantia conspicitur? præcipue caseorum, quorum effluris atque rimis, fervente Sirio, non prodeunt vermiculorum exercitus numerabis, sed flavescentem & succulentam sinceri lactis pinguedinem. Antequam hostibus obnoxia esse cœpit terra, generosiorum ferarum (vulgo nota sciens prætereo) præcipue verò alciū greges per nemora & lucos, fastigiatis cornibus suis & promissa pectoris juba, incedebant. Dicerem communem naturæ instinctum.

ctum, præ ceteris, huic animantium generi indidisse, ut in hoc, quam alibi pinguius & securum magis otium olim convenirent, nisi ex tabulis rationum publicarum tempora nota essent omnino, quibus, trajecto mari, in *Alania* solitudines fera gens ista primum immigravit: quin & constaret, utriusque finitimæ regionis eam esse conditionem, ut bisulcis hisce feris altera destituatur penitus: altera verò, maris interjectu, remota longius, quam ut ab animali, sine alieno remigio, commodè conveniri possit. Quidquid sit: servantur aliis *Suebia* locis, arctiore custodiâ magnisque sæpe sumtibus: capreoli, damæ & cetera cervini generis majora minoraque animalia. *Alandia* minus sumptuoso, eodemque laxiore multo liberalioreque carcere, alces paulo ante detinebantur. Quod enim refrigerationis commoditatem, æstivo tempore

re, præbuit mare, quotiescunque culicibus & cetera insectorum mala turbâ infestarentur; quod lani- enæ in innoxios exercendæ, tran- situm, beluis rapacibus præcluserit, illud idem, ne fugam in longinquas oras intendere potuerint hi regię servitutis alumni, suo ambitu quo- que effecit. Hinc silvis & litori- bus, non arbores formosæ solum, fraxinus, betula, vitis agrestis, alnus & columnæ nuces, quam ali- bi frequentiores & generosiores, peregrinantium voluptati sese offe- runt, sed animalium formæ excel- sæ pridem hæ quoque, frondium lenta sub umbra recumbentium, & quasi conscia essent privilegii sibi a Principe dati, minas voces- que eorum, qui transiere, securis auribus excipientium. (a)

## §. 12.

(a) *Speciei per nemora & silvas Atandix olim frequentissima individua non nisi paucissima hodie supersunt. Magnam etenim alcium vim hostis, longe vero plu-*

**I**lla erat facies *Alandia* nostræ  
 haud ita pridem serena multæ-  
 que festivitatis plena, sed quam  
 tristiori & prope emoriente alia  
 postmodum mutavit. Quî enim  
 exhaustis, hostium sævitiâ, cete-  
 ris regionibus, cum ad viscera i-  
 psa regni penetrarent, hæc quæ  
*Svethiam* inter *Finlandiamque* media  
 interjacet, communis aleæ experts  
 esse potuit. Deslent tristitiam tem-  
 porum lares multorum pristinis  
 sedibus moti, agri, carduis & tri-  
 bulis obsiti, promontoria vetere  
 viriditate nudata, tantaq; non opa-  
 citate frondium, quam olim, ad  
 capiendos pisces, colonis inservi-  
 en-

---

*res nostri milites, cum irruptio Muscovi-  
 tica propè immineret, jussu Procerum  
 imperii regentiû, occuparunt; adeo ut sine  
 novorum, è transmarinis, trajectu colono-  
 rum, armenti generosa progenies ista  
 sedibus suis pristinis iterum propagari  
 vix posse videatur.*



entia (a). Lugent fortis suæ vicissitudinem pascua loca cetera, innoxiiis pridem lusibus avium pecorumque canora, nunc verò, stratis contumulatisque arborum cadaveribus, impervia lyncium luporumque facta latibula. Lugent facti tristitiam piscationum otia insuper etiam, tormentorum militarium, per plures annos, continuato fragore, incredibile quantum, turbata atque violata. Alandis verò, post

---

(a) *Quantum proficiat silvarum & arborum proceritas umbrosa ad ubertatem piscationis, experientia teste, egregiè explicat Cl. Ström Diff. de Angermannia p. 20. Sicut homines vastas planities spatiososque campos, fontibus aquarum & silvis ad usum necessariis, destitutos, libenter fugiunt, silvestria verò fluminibusque frequentia avidius appetunt, eodem modo pisces, vastissimi maris campos relinquentes, sinus & insulas & umbras arborum querunt, ubi tutò delitescere, libereque ac gregatim alimenta sibi prospicere queant.*

post tantam & tot annorum vastitatem, quis succensebit justè, si reditâ postliminio pace, sedes exilii, quibus cum integro novennio coaluerant, deferere, patriæque operam ægrè proficientem in posterum commodare detrectaverint; utpote viribus & instrumentis omnibus plane deficientibus, queis indomitum diu terræ marisque solum ad nova obsequia compellerent? Denique ad infringendum ipsius necessitatis rigorem, suspiriis & viribus in unum collatis, quid mirum, manu operi admota demum, summi NUMINIS sub auspicio, præsertim adminiculante FREDERICI (b) regis indulgentia & liberalitate, in tantum profecisse dudum pertinaciam civium, ut ad pristinum florem, parum absit, quin ipsi semet pertigisse, prope diem confiteantur.

---

b) An. CI<sup>o</sup>CDXLIX. census ex fundis conferendi immunitatem perpetuam, non

nisi Clericis Alandiae, concessit CAROLUS CANUTI princeps, temporum magis vim quam suum sequutus genium. Nostri seculi Princeps Augustus civium suorum omnium ex aequo respiciens afflictionem, ut pridem plebejis, ita nuperime ecclesiasticis hujus ditionis, omnium onerum, quamvis temporariam, vacationem indulgit.

## SOLI DEO GLORIA.

### PARS POSTERIOR.

#### CAPUT I.

##### De Statu Civili Alandiae.

- §. I. De primis Alandiae inhabitatoribus.
2. An veteres Alani ex hac insula prodierunt?
3. An Biarmia veteris situs, hodierna Alandia?
4. De munimentis Alandiae gentilis.

5. *Castelholmia arcis tata tradit.*
6. *Cetera soli gentisque memorabilia recenset.*
7. *Quibus vicissitudinibus obnoxia civilis administratio?*
8. *De Castellanis Alandiae.*
9. *De viris claris Alandis.*
10. *De incolarum hospitalitate nec non frugalitate victus & amictus.*

## CAPUT II.

### De Statu Ecclesiastico Alandiae.

- §. I. *Quo tempore Christiana religio primum inuenta?*
2. *Cathedra episcopali cuinam primis temporibus obnoxia?*
3. *Quo tempore Upsaliensi ecclesiae parere desit & Aboënsi primum unita?*
4. *Pastorum Alandiae Catalogum exhibet.*
5. *De ritibus nuptialibus itemque sepulchralibus Alanorum gentilium & Christianorum.*
6. *Epilogus.*



Amico suo Integerrimo,  
Pereximio Doctissimoque Juveni,  
D. LAURENT. HALLBORG  
De Alandia elegantem dissertatio-  
nem edituro.

**M**ulta labos hominum, geniique indu-  
stria felix  
Eruit e tenebris atque in bona pu-  
blica vita

Promisit, ut auxilio miseris mortalibus essent.  
Sic varias artes longa experientia rerum  
Repperit, informes quo ritu effingere partus  
Ursa solet. Famæ si credimus, acris egestas  
Prima rudes tentare modos est orsa novasq;  
Vestigare vias, & fundamenta locavit,  
Magnorumque operum parva incunabula jecit.  
Hinc ut inhumani senium detergere moris  
Cæpit homo, & sensim placido mansuescere  
cultu,

Crevere ingenii vires, nec tarda nepotum  
Mens aut cura fuit, studiis insistere patrum,  
Laudatosque sequi calles ita temporis auctu  
Inventis accessit bonos, tandemque supremam  
Conscendere gradum, quæ publicus excolit usus.  
Ex illo, ut fluxis nulla est constantia rebus,  
Ad lapsum ruere & fatis retro omnia ferri  
Visa, nec extremam potuere evadere sortem.  
Magne molis erit si cunctas ire per artes

Aggrediar, nec opus longis ambagibus uti.  
Re super haud dubia, ratio quā perdocet ipsa,  
Cōmunisq; probat sensus, pro millibus unum  
Sufficit exemplum, quod multis arte politas  
Exercet vires, & quo tua charta renidet.

Quot potes, huc, Hallborg, monumenta repo-  
nis Alanum,

Eruis e tenebris, atq; in bona publica profers.  
Ergo age, flos juvenum, patria quem vividus  
urget

Laudis amor, stimuloq; haud segni gloria  
tangit.

Vade favor quo raptat ovans, quo fervida  
virtus

Ducit, & ē Vestæ penetrali, ac limine profer  
Munera, quæ studio tibi sunt meditata fideli.  
Sintq; hæc fausta precor. majorū exordia rerū,  
Quæ prædulce decus pulcro certamine svasit  
Promere, vestigiis donec majoribus olim  
Patria maturum, curisq; ingentibus aptum  
Te vocet, & placido jubeat considerare portu:  
Quem pudor & nivei decorant super omnia  
mores,

Et sincera fides & fraudibus invia virtus,  
Dum non pœniteat curarum, ac temporis acti  
Dulcibus in castris Musarum & nobilis otii.

Ita gratulari voluit

J. FRIBERG.

V-Gothus.

Til

Hr. LAURENTIUS HALLBORG

Tå han med beröm om Åland  
disputerade.

Hvad är det nu Herr Hallborg gör,  
Om jag på mitt wis fråga tør,  
Har han sin börd af Åland?  
Har han ihet och så noga sedt,  
Att han vå alt en achtning gedt?  
Han är ju född wid Småland.

O Väster-Göthland menar jag,  
Ur af Er sedd then första dag,  
Af gamla Götha ätten,  
Eher såte haft mång diger Karl,  
Eher söfder blef mång dryger Karl,  
På Bråwals Hed och slätten.

Men om jag mig til sinnes för,  
Hvad jag om Åland talas hör,  
Jag med min undran stannar;  
Ehe skola wara Göthar och,  
Ja ett med hela Skythars skod,  
Ehe känna wäl hwar annar.

Ehersföre jag thet lemna wil,  
Fast mödan hört then närmast til,  
Ge lius åt orten thenna,  
Som mera tådan nutit godt,  
Och thet til i ett större mått  
Sig skyldig bör bekänna.

Äf skyldigt hierta, hug och sinn,  
Skall troget blifwa önskan min,  
Ät Edra swärigheter  
Må från sin natt re'n flarna up,  
En Ring och Krants wid Pinai topp  
Er gifwas med all heder.!

Gen ofelbart thet också sker,  
Med wärdigt fall man Eder ser:  
Ej Sverje them förkastar,  
Äf hwilka thet städz heder har;  
Men wisar lyckan sig ej snar,  
Hon kommer doch om hon ej hastar.

P. N. N. MATHESIUS.

O-Botn.

### ERRATA.

Pag. 20. lin. ult. lege aggredior. p. 21. lin.  
1. lege incipiam. p. 37. 12. lege Obscura,  
Cetera, quæ oculis se crebro periegentis  
subduxere, B. Lector ipse, si visum fue-  
rit, corrige.

